

№ 19 (228) 7 траўня 2001 г.

Пяць за адно

Уладзімер Ганчарык, Сямёна Домаш, Сяргей Калякін, Павал Казлоўскі і Міхаіл Чыгір на супольнай прэсавай қанфэрэнцыі пацвердзілі, што будучы ўзаемадзеячніцаў і ўзаемадамагаца падчас падрыхтоўкі да выбараў. Хто будзе адзіным кандыдатам з гэтай «пяцёркі», вырашыцца «пасля рэгістрацыі прэтэндэнтаў».

У гэтым прамаруджванні з вызначынем крываца пагроза. Па-першае, няма згоды ў выбары крытэраў для вызначыння адзінага кандыдата. Па-другое, прэтэндэнты з найменшым адмойным рэйтынгам — Сямёна Домаш і Павала Казлоўскі — ставіцца адзін да аднаго даволі раўніва.

Павал Казлоўскі на прэс-канфэрэнцыі заяўві, што аўтэнтычнае пачыналася з трох прэтэндэнтаў, а цяпер іх ужо пяць, «і гэта вельмі

добра» — яўна намякаючы на тое, што трох першых — цэнтрысты, а вось двое новадалучаных (Домаш і Калякін) — не цэнтрысты.

Падчас выбарчай кампаніі «пяцёрка» можа паширыцца. Пяць прэтэндэнтаў не выключаюць, што да іх могуць далучыцца і іншыя. Рашэнне аб прыёме новых альянтаў будзе выносіцца са згоды ўсёй «пяцёркі».

Прэтэндэнты ў адзін голас адзначалі вялікую значнасць расейскага фактару. Пры гэтым адзін Домаш удакладніў, што ўсё ж на выбарах галоўнае слова скажа не Москва, а беларускі народ.

Пра лёс Лукашэнкі ў выпадку перамогі на выбарах аднаго з «пяцёх» трапна выказаўся Калякін: «Будзе жыць». А Домаш запомніўся адказам на пытанніне, якім будзе ягоны першы крок у якасці прэзыдэнта: паеду, кажа, асаўста ў турму і вызвалю дэпутата Клімава.

Калі кандыдаты ад розных палітычных сілаў сапраўды сышаць свае палітычныя амбіцы і вылучаць з сваіх шэрагу аднаго — таго, які найлепш падыходзіць на ролю прэзыдэнта ўсіх беларусаў, аўтадаўніка расколатага грамадзтва, — гэта будзе абяцаць нам сапраўдную барацьбу ў верасні. Калі ж гэтага не адбудзеца, значыць, нашая нацыя шчэ не дарослая.

Мікола

Зълева направа (у парадку палітывення палітычных поглядаў): Сямёна Домаш, Міхаіл Чыгір, Уладзімер Ганчарык, Павал Казлоўскі, Сяргей Калякін

Матор-шоў

Сымбалічна, што на 1 Траўня значная частка менскай публікі пасунула ў цэнтар гораду выпушыцца за працоўную салідарнасць пад гукі вайсковых аркестраў ды танныя беляшы, а паехала на «Матор-шоў» — выставу, якую цэлы тыдзень рэкламавалі, нібы канец свету. І пабыць на якой — азначыла ўбачыць нешта такое, чаго на гэтым сьвеце яшча не быўала. Ніколі не захапляўся тэхнікай, але рэкламныя кручок праглынуў. Уліўся ў натоўп, які валіў у спарткомплекс «Уручча» глядзець і ўздзіўляцца.

За 10 гадоў незалежнасці, што ні кажыце, а Беларусь зьдзесьніла сваю галоўную мару. Не, я не пра ўласную цьвёрду валюту, не пра культурныя прарыў, не пра пачуцьцё годнасці, народжанае ў душы беларускамоўным зваротам да цябе іншаземнага туриста. Нават не пра сваю справу ці свой дом. Узгадайце, каму больш за ўсіх зайдзроўсці яшчэ дзесятак гадоў таму? Уладальнику аўтамабіля. Прывім, няважна якога. Сам факт наяўнасці чатырох колаў праводзіў мяжу паміж багацьцем і бяднотай. Так што ў першамай новага стагодзьдзя нашых людзей можна ад души павіншаваць з каскічным скакчком дабрабыту. Сымбалем якога мне ўяўляеца патриманы «Фальксваген» з чырвона-зялёной налепкаю зь непісменным «ВУ».

Ходзячы па залі ў лініўым на тоўпе, я з усле моцы хацей уразіцца. Але штосьці безвынікова. Ноўня мадэлі ёўрапейскіх канцэрнаў-лідэраў, эканамічна-эстэтычны дызайн якіх вылічваўся разумнымі кампютарамі, адно што не раздражнялі вока сваім цацачнымі закругленнямі, мыльнічнымі формамі й падабенствам адна да

адной. Нашы мадэлькі, што былі стаялі ля машинаў, значна вылічвалі ў відовішнасці ды разнастайнасці.

Цікава, а ці можна прыдумаць такую кампьютарную праграму, каб наразіце заявілася ў паехала наша мара. Тых, хто горда азваўся на пачатку незалежнасці беларускімі нацыяналістамі. Не пра ўласнае аўто марылася. І не пра дзяяль-

бу заходніх грантаў. І ўжо ні ў якім разе не пра расейскамоўныя графіцы. Ці можа такая праграма даўно прадуманаў запушчаная, а я ўсё ніяк не прасякнуся яе тэхнічнымі якасцямі? Усё ж адна мара збылася. Мара пра філіжанку кавы. Яе, родную, ужо цяпер можна замаўляць, не баючыся быць незразуметым.

Працяг на старонцы 2.

ПАСАДЖЭНЬНЕ НА КОЛ

Гістарычныя прататыпы сёньняшняй беларускай улады — у артыкулах Сяргея Паўлоўскага і Сяргея Харэўскага

Старонка 6.

ПАДПІСНЫ ІНДЕКС 63125

Навіны за тыдзень

СХОД ЗА СХОД

Прадстаўнікі Кансэрватыўна-Хрысціянскай Партыі БНФ падалі заяўку на правядзенне 18 траўня на Каstryчніцкай плошчы мітынгу-сходу. Якраз у гэты дзень у Палацы Рэспублікі мае адбыцца г.зв. Усебеларускі народны сход, зві якога А.Лукашэнка хоча пачаць сваю прадвыбарную кампанію. Улады пакуль згоды не даюць.

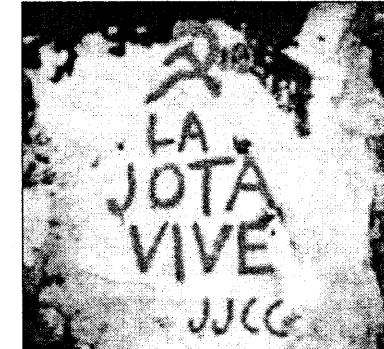
КАНГРЭС БЕЛАРУСКАЕ МОЛАДЗІ

З ініцыятывай правядзення «Кангрэсу беларускай моладзі» выступіў Малады Фронт. Кангрэс пройдзе найхутчэй у ліпені, і ў ім возьмем ўдзел пара соцен дэлегатаў ад усіх рэгіёнаў Беларусі. Мэта — заклікаць моладзь да ўдзелу ў выбарах і прагаласаваць за перамены.

Б.Т.

ГЕРОІ ПРАМІНУЛАЙ ЭПОХІ

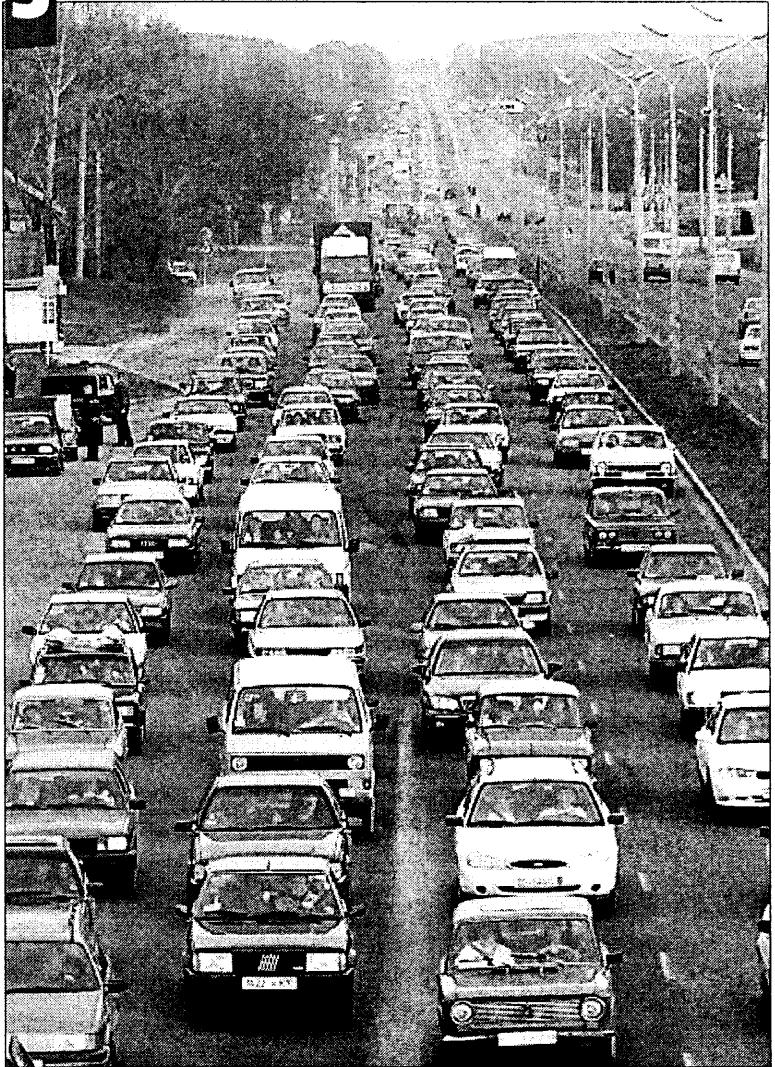
Вінцэс Мудроў

Колькі сябе памятаю, у гэтай краіне заўсёды нешта забаранялі і з нечым змагаліся. Змагаліся з саксафаністамі і фармалістамі, з стылягамі і вайсманістамі, з міні-спадніцамі і сіяністамі, з ансамблём Beatles і буржуазнымі нацыяналістамі, з царкоўнікамі і абстракцыяニстамі, з даўгімі валасамі і эксыстэнцыялістамі, з шабашнікамі і абстрактнымі гуманістамі, з дысыдэнтамі і бязроднімі касмапалітамі, з гумовай жуйкай і баптыстамі, з джынсамі, з заходнімі ўпльывамі, амэрыканскай ваенішчынай, бонскімі рэваншыстамі, з правымі і «левымі» апартуністамі... Савецкая ідэалагічнай інкізіцыяй не стамлялася выкрываць зьвяртацца да людзей добрай волі, дарэшты выяўляць, гнеўна ганьбіць і, нарэшце, узынімаць мужніх галасы ў абарону вязняў імпэрыялістичных катоўніяў. І хача «змагары за мір і сацыяльны праграс» траплялі за краты звычайна па «мокрых» спраўах, тарквэмадам агітпропу гэта не замінала ладзіць з тae нагоды гучныя палітычныя кампаніі.

Працяг эсэ на старонцы 4.

3 усёй краіны

Заторы на Магілёўскай шашы на ўезьдзе ў Менск здараюцца ў кожны апошні дзень съятаў.

Матор-шоў

Працяг са старонкі 1.

Выстава між тым віравала. Дзяяць пускалі пакруціць рулі. Бацькі здымаліся на тле бліскучых цацак. Кампанія курсантава Вайсковай акадэміі разъляглася ў салене кабрыялету "Штурале" 1963 г. выпускну. А я тым часам упершыню ў жыцьці пабачыў "Фэрары". Нават у нерухомым стане гэтая канструкцыя захоўвала энэргію шалёнай хуткасці. Я абышоў яе з усіх бакоў, нібы мазкі вялікага мастака, смакуючы яе лініі ды выгіны. Зробленыя не кампютарамі з патрабаваніем эканамічнасці. А людзьмі, для якіх не існуе абмежаваныя ў хуткасці й часе. Чырвона-зялёная налепка "ВУ" на гэтым, не, ня кодабе — фюзеляжы, глядзелася б язікі абраца ці хамскі жарт. Цяжка было ўявіць сабе гэтага чырвонага зывера на банальнай менскай вуліцы. Яшчэ цяжэ было намалываць таго кіроўцу, які б сядзеў за рулём, годны такога аўтамабіля. Якіх блакітных крыўёў, якой шляхетнай паставы й з якім арыстакратычным позіркам павінен быць яе гаспадар. Ну, хіба што Бонд. Джэймс Бонд.

Зачараваны геніем аўтамабіль-будаваньня, я не адразу заўважыў прыгажуну, прыстаўленую да "Фэрары". Прыйгажуну з самымі даўгімі ногамі, з самымі вялікімі вачымі, з самай недасягальнаю ўсьмешкай. Нядайня менская школьніца была проста наэлектрызаваная гонарамі за сваё пачеснае месца.

"І колкі каштует гэты аўтамабіль?" Яна нават не паглядзела ў мой беларускамоўны бок. "150 000 долларап". — "І што? Ужо купілі, ці ў мене ёсьць яшчэ шанец?" Нават ценю ўсьмешкі на смазлывенкім тварыку: "Нет. Ана ешчё не продана". — "Дзякую Вам. Не ўяўляце, як Вы мяне сучешыслі". Я казаў гэта з усёй сур'ёзнасцю, на якую толькі быў здolны. И яна ўзнагародзіла-ткі

Зыміцер Бартосік

Дакладненне

У артыкуле Аляксандра Надсана была памылка па віні рэдакцыі: М.Круповіч выдаў тэкст копіі з Кароннай мэтрыкі ў 1858 г., а не ў 1588 г.

Алеся ў краіне судоў

Судзьдзяя Аляксей Болатаў прысудзіў барысаўчанцы Алесі Ясюк штраф 150 мін заробкаў за ўздел у пікеце ў абарону НТВ. Усё таму, што ў красавіку Алеся ў суд не з’являлася і на позвы ўзвагі не з’яўртала, хаця ўсе ўзделнікі згаданага пікету за гэты час былі засуджаны і нават адбылі свае пакараныні. Дый падчас разгляду справы падсудная працягвала акцыю грамадзянскага непадпрадкавання: не адказвалі на пытанні судзьдзі. Больш за тое: на вачах судзьдзі яна завязала рот чырвона-зялёной анучай.

Паводле Радыё Свабода

Каскад станцыяў на Нёмане

Праект пабудовы дзіўюх ГЭС на Нёмане, перад самай літоўскай мяжой, распрацаваны канцэрнам «Белэнэрга». Дзіўе нізкапорныя гідраэлектрастанцыі павінны стаць крыніцай тайнай энергіі для гародзенскага заводу "Азот" (пакрыючы палову ягоных патребаў). Перад запруджою ГЭС утворыцца вадасховішча, якое затопіць нёманскую абалонь. "Белэнэрга" таксама гатава даць канчатковую згоду на пабудову Дубровенскай АЭС. Рэалізацыя падобнага праекта дазволіла бы ісцінна зъменіць залежнасць Беларусі ад расейскіх энэрганосьбітаў і зьнізіць забруджванье атмасфэры выкідамі ад спальвання вуглевадароду на цеплазэлектрастанцыях і цэнтралях.

Даганянем Расею

У Беларусі — больш за 30 тысяч дзяяць-сіротаў і дзяцей, якія знаходзяцца без апекі бацькоў. З 1998 г. іх паболела на 4 тысячи, а з 1990 г. — у 2,6 раза. За гэтае ж дзесяцігоддзе дзеці сталі хваракі на 35% часцей. Усяго ў краіне цяпер 29440 дзяцей-інвалідаў. Штогод калія 500 маці адмұляюцца ад нованараджаных. Яшчэ 20 гадоў тому адсотак дзяцей сіротаў у Беларусі быў у шмат разоў нижэйшы, чым у Расеі. Цяпер імкліва наганяе.

Прафіляктыка Шаленства

Урад даручыў міністэрствам і выканкамам распачаць праграму профіляктыкі шаленства. Летасць на Гарадзеншчыне два чалавекі памерлі ад гэтай хваробы. У 2000 г. адзначылі 373 выпадкі захвораванья на шаленства сярод жывёлаў (у 1999-м — 136 выпадкаў), 956 чалавек пацярпелі ад нападу шалёных жывёлаў (у 1999 г. — 195). Асабліва пільнымі трэба быць падчас турыстычных вандровак на Віцебшчыну і Палессе, дзе выпадкі шаленства апошнімі гадамі з'яўляліся найчасцей.

Паводле БелАПАН

Навіны гаспадарскія

Сёлета напярэдадні 9 траўня "трайдзіцкіх" дапамог уздельнікам вайны плаціць ня будуць. Адно з тоўстага вырашылі падвысіць пэнсіі — на 16%. Калі мінімальны "спажывецкі кошык" каштуе цяпер каля 44 тыс., дык сярэдняя пэнсія складае толькі 41 тыс. рублёў.

Замала зарабляюць і настаўнікі. Апошня гады доля дзяржбюджэту, што накіроўваецца на адукацыю, з’янікаеца. У 1998 г. яна складала 6,6% ад валавога ўнутранага прадукту, у 2000-м ужо 5,65% (плянавалася — 6,4%). У 2001 г. дзяржасыгнаваны на адукацыю з'янінаўшы ў памеры 5,87%, але колькі разльна будзе пераказана ў гэту сферу, невядома. Зарплата настаўнікаў складае каля 69% ад

Амэрыканскі дыплямат гаварыў па-беларуску

Апошняя музычная імпрэза цыклу «Тры сустрэчы» Рыгора Барадуліна ў Алесі Камоцкага адбылася ў менскім Чырвоным касцёле 3 траўня. Сэнсацыйная імпрэза стала прывітаныне Джона Кунстатра, першага скратара амбасады ЗША, на добрай беларускай мове.

Рыгор Барадулін

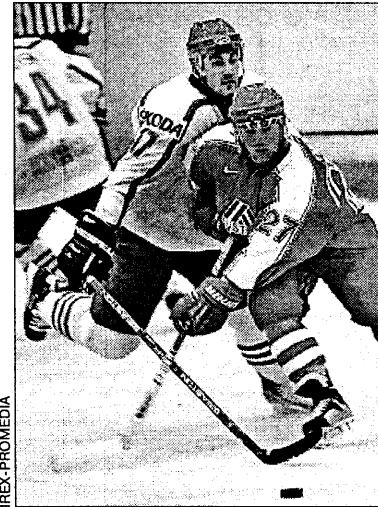
ла газета, у якой часта зъмяшчаў свае вершы Г.Чарказян. Цяпер ён піша роднаю мову «у стол». Курдыстан — радзіма Заратустры. Г.Чарказян заўсёды быў адданы веры продкаў: як і некаторыя курды, ён вонгапаклонік, але шануе ў беларускія традыцыі. Перакладзеная Р.Барадуліным у беларускую, паэзія й проза Г.Чарказяна часта выдаецца ў менскіх выдавецтвах. Часцей нават за творы перакладніка.

«Тры сустрэчы» Р.Барадуліна ў А.Камоцкага дадуць плён у выглядзе новых кампакт-дыскі і музичных альбомаў, а старыя будуць дапоўнены новымі творамі. Альбомы «Ісальмы», «Асяніна», «Зорка спагады», «Баляды» й «Гойкнү Ѹбаравік» можна прыдб�ць у распаўсюдніку на менскіх сядзібах БНФ і ТБМ.

Віктар Мухін

С партовы тыдзень Поўны хакей

Хакейная зборная змагаецца за месца ў вышэйшым дывізіёне.

За выжываньне ў эліце ў турніры за 13—16 месцы зь беларусамі б’юцца латышы, нарвэжцы ды японцы. (Хаця самураі толькі ствараюць бачнасць барацьбы, бо за Азіяй замацаванае адно сталае месца ў групе "А" чэмпіянату плянэты, таму пры любых выніках азіяты застаюцца ў вышэйшым съвеце.) А вось з трох эўрапейскіх зборных дзве — лішнія. У першай гульні беларусы зрабілі 2:2 з камандай суседзяў ды прайграілі нарвэжцаў 3:2, а латышы адпраставалі японцаў 8:2. Пакуль што зборная Латвіі найбліжэйшая да запаветнага першага месца. Сёньня будуць расстаўленыя апошнія кропкі над "1" ў спрэчцы аўтсайдэрў.

Вызначыліся паўфіналісты беларускага футбольнага Кубку: менскія "Дынаамі", мазырскія "Славія", бабруйскія "Белшына" ды рэчыцкі "Ведрыч". Першыя

гульні — 10 траўня. У менчуку юстотная страта — падчас чвэрцьфіналу нападнік Пятро Кацура ў сутыкненні з супернікам атрымаў строс мозгу ды пералом скелы. Футбол — не балет.

На чэмпіянате съвету па на-

столтынам тэнісе ў японскай Осакы

Уладзімер Самсонаў дайшоў

толькі да чвэрцьфіналу, стаўшы,

тым ня менш, найлепшым сярод

эўрапейцаў. А калісці Вову не

было роўных...

Богусь Біятлянёнак

Галоўнае — падзяка

рамай падзякі ад армянскага прэ-
м'ера.

А беларускія трактары "па-
дудці" у Ірак і Нэпаль. Умовы гэтых
гандлёвых пагадненінь пакуль
трываюць у сакрэце, таму а іх
эканамічнай карысці застаецца
хіба што здагадвацца. За апошнія
пяць гадоў можна ўзгадаць не
адзін "пэрспектыўны" контракт,
ад якіх МТЗ насыпалі меч

стрыкі. Сапраўднай жа сэнсацыяй пада-
еца заява кіраўніка канцэрну
"Белэнэрга" Яўгена Мішкука, што,
каб зъменіць залежнасць ад
імпарту электразнэргіі, рана ці
познано на тэрыторыі Беларусі да-
вядзянецца будаваць уласную АЭС.
Спадзяваныя на Расею няма?

Сяржук Іваноўскі

Наша Ніва [19] 7 траўня 2001

3

ТЭЛЕВІЗАР

Культурная катастрофа

Адзін мой студэнт зь Віленскага педунівэрсытэту, з амал мазахісткай палёгка паведаміў, што ў ягоі Ашмяне закрылі апошнюю дыскатку, і там наагул ніяма чаго рабіць па вечарох. Цяпер, казаў студэнт, у яго болей шанцаў прыцягніць моладзь у свой грамадзка-культурны цэнтар. Яны, маўляў, будзе там кніжкі чытаць, выставы ладзіць...

Я слухаючы свайго будучага калегу, уявіў раптам усю Беларусь. Наша культура сёньня нагадвае зарослу быльнятом пустынню недзе пад будоўлю. Калі й закрасуе тут якая кветачка, дык ужо ня ў выніку чыёйсці рупнасці. Што вырасце — то вырасце... Я вяду не пра канкрэтна этнічную культуру. Нацыянальная культура ў нашым стагодзізі паўсюдна ёсьць часткаю Культуры.

За 60-80-я гады XX ст. у Беларусі паўстала стройная систэма "культурна-бытавога абслуговуваўніцтва": штодзённага, пэрыядычнага ў эпізайдычнага. Будаваліся клюбы, бібліятэкі, палацы і дамы культуры, адшукваліся памяшканын для гуртковай працы звычэйнікамі і падчас будаўніцтва заводаў. Хоць гэта і забаранялася — нямэтавае выкарыстаныне сродкаў. Таму Палац культуры ў тытульных сціпках будаўніцтва называлі Домам тэхнікі. Гэта дазвалялася. Пра будаўніцтва кожнага клубу, музычнай школы можна пісаць драмы і трагедыі. Толькі дзякуючы мужнасці дырэктароў заводаў ды калгасных старшины ўзбудаваная большасць аб'ектаў культуры. Як, скажам, народны тэатар у Краснапольі.

На ўсё гэта выдаткоўваліся сродкі дзяржавы — міністэрстваў, прадпрыемстваў, калгасаў і саўгасаў. Цяпер, згодна з нацыянальным Законам "Аб культуры", на яе функцыянаванье і разыўціцё дзяржава павінна выдаткоўваць сама меней 3% расходнай часткі бюджэту. Фактычна выдаткоўваеца каля 1%. Заробак працаўнікоў культуры адзін з найменшых у краіне. Ужо летася ў 38% з іх ён быў ніжэйшы за прафытковы мінімум. Прадпрыемствы, калгасы і саўгасы перасталі фінансаваць аб'екты культуры. У лепшым выпадку, іх перадалі мясцовым уладам. У горшым — зачынілі ці пэрэвялі на гаспадарчы разылік. Гэта выклікала падвышэнне коштава на культурныя паслугі, якія, пры беднаце люду паспаліта, сталіся недасяжнымі для большасці. Прыйсцінніх заробках выдаткі на культуру, адпачынак і спорт можна сабе дазволіць 1,1% насельніцтва. Нават ў савецкія часы, паводле афіцыйнай статыстыкі, гэтая лічба ў Беларусі складала 5,6%.

А на прадукты харчавання ў 21% беларускіх сем'яў ідзе больш за 80% грошей, у 75,1% сем'яў — каля 50%. Прыкладна, як у Мазамбіку...

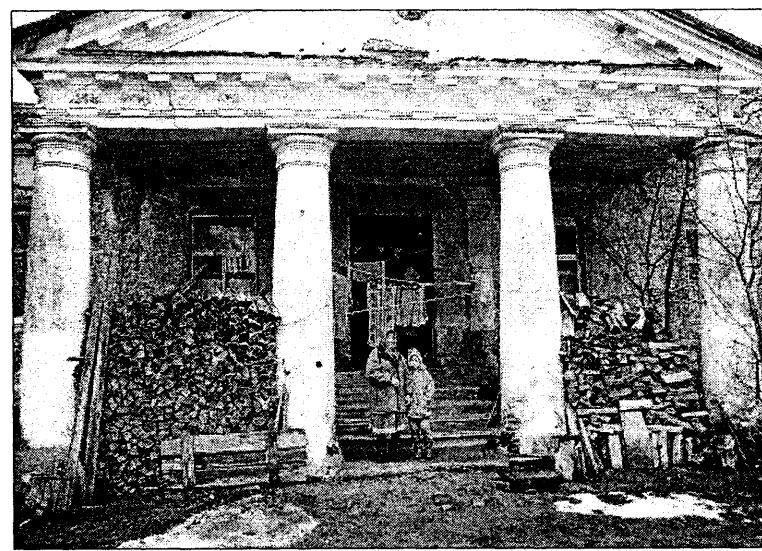
Расходы на паслугі культуры ў бліжэйшыя гады будуть памяншацца. Ніяма ніякіх падставаў чацаў, што матэрыяльны ўзровень насельніцтва палепшицца. Есць трэба? Сёньня нікога ня дзвізяць выпадкі звынічнення школьнікаў ад голаду. Пра пэнсіянераў у гародах я ўжо не кажу...

Тым часам аттымісты з пэсымістамі спрачаюцца ў мэдыях, ці прырастаете беларушчына, ці расце попыт на нацыянальную культуру... Тут, дзе мы нарадзіліся, не да кніжак з канцэртамі.

Зрэшты, культурчака-папялушки ка залёты фінансавалася паводле астакавага прынцыпу: Палацы культуры ўзводзіліся на гроши, заашчаджаныя падчас будаўніцтва заводаў. Хоць гэта і забаранялася — нямэтавае выкарыстаныне сродкаў. Таму Палац культуры ў тытульных сціпках будаўніцтва называлі Домам тэхнікі. Гэта дазвалялася. Пра будаўніцтва кожнага клубу, музычнай школы можна пісаць драмы і трагедыі. Толькі дзякуючы мужнасці дырэктароў заводаў ды калгасных старшины ўзбудаваная большасць аб'ектаў культуры.

Але ў той час дырэктар "выбіваў" гроши ў "санознага" міністэрства. Мясцовыя юлады былі на яго баку. Калі даводзіліся цяжка, маглі "прыкрыць", падставіць плячу. Цяпер — іншая справа: дырэктор павінен адбрасці гроши ў калектыва. Даводзіцца эканоміці на навукова-тэхнічных бібліятэках, дзе часам нават фонды не абануляюцца. У заводаў ніяма гроши на навукова-тэхнічную інфармацыю! Дырэктару больш зь іншага галава баліць: дзе знайсці камплектуючыя, сываруні і, найперш, гроши на заробкі, каб галодныя дзецеі камвольшчыці машынабудаўнікоў маглі выжыць фізyczna.

Яшчэ колькі словаў пра савецкія часы. За 1966—70 г. у Беларусі было пабудавана клюб і дамоў культуры на 177,4 тыс. месцаў. За 1971—75 — на 110,8. За 1976—80 — на 57,1 тыс. месцаў. Ня будзем тут разважаць, ці прырастала з тae прычыны ўласна Культура. Але сам факт наяўнасці ў мястечку ці

За апошнія гады ў Беларусі перасталі існаваць 865 бібліятэкаў, 977 клубаў, 3136 кінаўстановак.

У вёсцы глядзельнае залі, бібліятэка або музей падымаў у вачох людзей прэстыжнага паселішча. Вакол гэтага асяродка ўз्यнікала тутэйшая эліта: кінапракатык, асьвятыяльнік, бібліятэкарка, кіраўнік гуртка... Акурат тых, хто знае з настаўнікамі ўтварае танюткі пляст нацыянальнае съвядомай інтэлігенцыі ў правінцыі.

У новай беларускай дзяржавы іншыя прыярытэты. У 1994 г. будаўніцтва аб'ектаў культуры (за выключэннем шматпакутнага Палацу Рэспублікі) у нас фактычна спынілася. За апошнія гады ў Беларусі перасталі існаваць 865 бібліятэкаў, 977 клубаў, 3136 кінаўстановак! Памнох гэтыя лічбы на колькасць працаўнікоў культуры, якія засталіся бял працы, і іхнія сем'і... Ці ім у галаве зараз лёс беларуское культуры й мовы? Сумніваюся. Закрываючы аб'екты культуры перш-наперш па вёсках, бо калгасы ня ўстане их утрымліваць.

Бяды яшчэ і ў тым, што большасць насельніцтва, нават настаўнікі, не выспівае газетаў. Заробак, мяккія кожучы, не дазваляе. Раней хоць у бібліятэцы гартали якую "Звязду", "Советскую Беларуссию" ці "Рэспубліку", а коліс, між іншым, і "Нашу Ніву"... Цяпер нават гэткай магчымасці ня маюць. Стаяць пэнсіянэры ля пошты, чакаючы, калі прыйдзе газеты, каб у каго-небудзь пачынцца...

Адзін спадзеў на тэлевізор. А калі ён зламаўся — бяды! Майстру ж трэба заплаціць, дык знайдзі цяпер паспрабуй генага майстру. Я сам бачыў у Паазер'і цэлыя вёскі, дзе ніяма тэлевізараў. Зьяруцца людзі да каго-небудзь на сяло, паслушаючы праз радыё прэзыдэнта, вып'юць па чарыцы, паскардзяцца адно аднаму на свае болякі... А тут, скажам, заходзіць археолагі

актор і кажа... Што ён ім скажа?

Калі кіраўніцтва краіны думае аб будучым нацы, яно асноўную ўвагу надае адукацыі, науцы і культуры. Асноўай і, падобна, адзінай мэтай беларускай ўлады ёсьць самая ўлада: на бяспеку прэзыдэнта на 2001 г. выдаткавана 4.369.759 тыс. руб., а на Нацыянальную акадэмію науку — 3.687.760 тыс.

Ну хоць бы толькі беларускіх літаратуразнаўцаў, этнографаў, філёзафаў раздышылі. Пры антыкультурнісці ў асноўнай і альтыбеларускіх сціпках цяперашніх уладцаў гэта можна было б зразумець... Але ў фундаментальных дакладных наўкі застаюцца ні з чым!

Параўнам яшчэ: калі ў 1990 г. на ўтрыманье працаахоўных органаў выдаткоўвалася 1,1% расходнай часткі бюджету, дык у 2000-м на дзяржаўнае кіраванье — 2,6%, на праваахоўную дзеянасць і забесьпичанье дзяржбяспекі — 8%, на суды — 0,4%, на нацыянальную абарону — 4,6%.

А злачыннасць толькі расце. Так, у 1994 г. было здзейснена 120.254 злачынствы; у 96-м — 127.232; у 98-м — 122.858; у 99-м — 130.537... Невыпадкова па колькасці зыняволеных (з разыліку на 1000 жыхароў) Беларусь займае адно з першых месцаў у сьвеце. Ни будзем спыніца на характеристы злачынстваў праизмернасці караў. Факт застаецца фактам.

Гэтую тэнденцыю можна лёгка зразумець, зазірнуўшы ў той самы леташні бюджет. На науку ў 2000-м далі 2,4% ад бюджету, на адукацыю — 5,9%, на культуру і мастацтва — 0,5%...

Без дыскатэкі ў Ашмянах пра жыццё, бадай, можна. Але што на сёны культуры тут яшчэ дўгія ня будзіць даваць жыці, то пэўна...

Сяргей Харэўскі

Ліст у рэдакцыю

Трэба ехаць на Зъезд!

Згодна з са статутам Згуртаваньня Беларусаў Сьевetu "Бацькаўшчына", зъезды беларусаў съвету павінны адбывацца што чатыры гады. На сёлетні год прыпадае трэці зъезд. Тэрмін яго ўжо вызначаны — 5—6 ліпеня (чацверг-пятніца) 2001 г.

Людзі ў замежжы пытаюцца: ці варта ехаць на той зъезд, калі ў Беларусі афіцыйныя чыноўнікі зъневажаюць нацыянальныя съвядомасці, дыскримінуюць беларускую мову, зацікаюць свабоду, абражаюць патрыёту, якія самаахвярна працаюць на грамадзкай, культурнай і палітычнай ніве? Вось жа пытанье "Ці варта ехаць?" перш-наперш нелягічнае й недарэчнае. Зъезд жа арганізуецца не дзяржаўныя чыноўнікі, а звычайнія грамадзяні-кіраўнікі ЗБС, патрыёты й абаронцы беларушчыны, якім даводзіцца працаўцаў у вельмі неспрыяльных абставінах. Ім якраз цяпер, як ніколі, патрэбна ўсякая дапамога — маральна ўсякая дапамога — дзяржбяспекі — 8%, на суды — 0,4%, на нацыянальную абарону — 4,6%.

Падарожжа на зъезд з замежжа — гэта ня толькі ўдзел у працы гэтага вялікага міжнароднага форуму беларусаў, а гэта найперш — акт маральнай падтрымкі ўсіх тых на Бацькаўшчыне, хто насе на сабе цяжар абароніць наўгароднія нацыянальныя вартастыці перад нечуванай навалай на іх.

Караець кожучы, удзел у Трэцім зъездзе беларусаў съвету — гэта маральны абавязак кожнага беларуса замежжа зрабіць на пачатку ліпеня падарожжа ў Менск. Той аргумент, што ніяма чаго туды ехаць, бо, бач, улада не падабаецца, ня мае пад сабой анікага грунту. Наадварот, чым больш варожая беларушчына ўлада, тым больш абавязак стаць поплечных, хто пад гэтай уладай жыве і, пакутуючы ад яе, бароніць свае спадчынныя нацыянальныя каштоўнасці.

Дык жа будзьма салідарнымі з тымі, хто бароніць сваё. А калі катры з нас ня можа сам паехаць, дык хай дамаможа матар'яльна справе правядзення зъезду, і гэткім чынам замаце сваё імя патрыёту ў салідарнасці з тымі, хто знаходзяцца на перадавай лініі абароны і працы на карысць Бацькаўшчыны.

Янка Запруднік, Саўт-Рывэр

АПЫТАНЬНЕ "НН"

За каго Вы прагаласавалі 6 на прэзыдэнцкіх выбараў?

Пад якім дэвізам мусіць ісьці на выбары кандыдат, за якога Вы прагаласавалі 6?

За якую партыю Вы прагаласавалі 6 на парлямэнцкіх выбараў?

Калі 6 зараз стварылася новая аб'яднаная кааліцыя апазыцыі, як яна, па-Вашаму, мусіць называцца?

Выражце гэтыя бюлётні і дашлеце ў рэдакцыю "НН":
220050 Менск а/с 537 "Апытацьне "НН".
E-mail: nn@irex.minsk.by

ВЫНІКІ ГАЛАСАВАНЬНЯ ЧЫТАЧОЎ «НН»
НА СЁНЬНЯ

1) За каго 6 Вы прагаласавалі на прэзыдэнцкіх выбараў? (У дужках — вынікі на папярэдні тэлізень)

Сямён Домаш 25 (12)
Зянен Пазняк 23 (10)
Віццук Вячорка 5 (2)
Аляксандар Даўравольскі 2 (2)
Павал Казлоўскі 2 (1)
Аляксандар Лукашэнка 2 (2)
Сяргей Антончык 1 (0)
Станіслаў Багданкевіч 1 (1)
Павал Жук 1 (0)
Пятро Краўчанка 1 (1)
Міхайл Чыгір 1 (0)

Многія чытачы называюць імёны Васіля Быкаўа, Івонкі Сурвіллы, Ніла Гілевіча. Паколькі гэтыя людзі — не палітыкі, колькасці пададзеных за іх галасоў мы не называем.

2) Пад якім дэвізам мусіць ісьці на выбары кандыдат, за

якога вы прагаласавалі 6?

"Беларусь — у Эўропу!" 9 (3)

"Беларусь — для беларусаў!" 6

(4)

"Незалежная Беларусь

Працяг са старонкі 1.

МАНОЛІС ГЛЕЗАС

Маладой генерацыі імя Маноліса Глезаса мала што кажа, а вось людзі паважнага веку, пачуўшы пра яго, міжвалі пасміхнуцца.

Пры канцы саракавых гадоў гэтае імя не давала спакою прагрэсіўнаму чалавецтву. Яго гукалі вулічныя рэпрадуктары, зумкліва прамаўлялі папяровыя талеркі раздёйкропак, ім — з садысцкім захапленнем — туравалі прамоўцы на шматлікіх мітынгах пратэсту, мянуючы Маноліса Глезаса сымбалем змагарнай Элады.

Цёплай траўненскай ноччу 1941 г. вясімнаццаігадовы Маноліс разам з сібрами узъезла на Акропаль і, скінуўшы адтуль фашыстыскі штандар, узьніў над Атэнамі бела-блакітны сцяг свабоднай Грэцыі. Неўзабаве "атэнскага Мірона" арыштавалі, потым адпүсцілі, потым зноў арыштавалі; ён збег з-пад арышту, яго злавілі, ён зноў уцёк і, каб не трапляць на вочы фашыстам, падаўся ў горы, да партызанаў. У восень 1944 г., калі ангельскія войскі выбілі немцаў з Атэн, партызанскае войска сышло з гор, і ягоныя ачольнікі, пераважна камуністы, паспрабавалі захапіць уладу ў краіне. На

ГЕРОІ ПРАМИНУЛАЙ

віслі ў кожнай партызанскай зямлянцы.

Вернемся, аднак, у 1948 г., калі Маноліс Глезас патрапіў "у лапы марыянэтак ангельска-амэрыканскага імпэрыялізму".

Пасада галоўнага рэдактара галоўнай камуністычнай газэты вымагала паказальнага суду і жорсткага выраку. Так яно і сталася. Знайшліся съведкі, якія паказалі,

што Глезас асабіста ўдзельнічаў у забойствах, і вайсковы суд вынес яму съмяротны прысуд, прычым двойчы — у чэрвені 48-га і лютым 49-га.

Ініцыяванае ў Крамлі цунамі "народнага абурэння" пракаціла-

"Ну што вы да мяне прычапліся, як да Маноліса Глезаса?"

Кампанія падтрымкі мела плён — "марыянэткі імпэрыялізму" ўрэшце зъмнілі съмяротнае пакаранне на дзесяць год адседкі, а ў 1954 г. вызвалілі вязняна па амністы.

Праз чатыры гады Маноліс Глезас ізноў трапіў за краты — гэтым разам за "садаеічнаные шпегаўству", — крамлёўскія ўлады паспрабавалі арганізаціі чародную хвалю "народнага гневу", але само прызвішча вязняна выклікала ў народа алергію, і кампанія атрымалася даволі млявой. Дый палітычныя прыярытэты зъмніліся: арэна змагання зь міжнародным імпэрыялізмам перамясьцілася ў Афрыку.

ПАТРЫС ЛУМУМБА

Пачатак 60-х прайшоў пад знакам "антыхалініяльной барацьбы" народаў Афрыкі. Мастакі-афармільнікі тас пары, поруч з выявай першага савецкага спадарожніка, міявалі грыбулістых мурынаў, што рвуць цяжкія ланцугі-кайданы. Адно такое кайдана-разрынае пано вісела на Палацкім кірмашы, і я, сямігадовы падшыванец, кожны раз з захапленнем глядзеў на мурына, тузу ў бацьку за рукаво і пытаўся: "А гэта хто? Патрыс Лумумба?" — "Лумумба, — папраўляў бацька і ці то жартам, ці то ўсур'ёс дадаваў, — дзеяч нацыянальна-вызваленчага руху".

Як і ў выпадку з Манолісам Глезасам, крамлёўская пропаганда шмат зрабіла дзеля "раскрыўкі" камэрцыйнага дырэктора піўной кампаніі "Браконга". Патрыса Лумумбы, які воляй лёсу аж цалыя два месяцы прэм'еры ў трапічным Конга, пакуль 2 снежня 1960 г. на быў захоплены ў палон лёкаймі бэльгійскім калонізатораў і міжнароднай рэакцыі.

Паланенне пальміянага барацьбіта за свабоду Афрыкі — калі даваць веры тадынім СМІ — болем і абурэннем, якім не было мяжкі, адгукнулася ў сэрцах савецкіх людзей. Аднак пры гэтых апошніх не малі дабраць да розуму, дзе тое Конга, хто там з кім ваюе і наўшта бэльгійскім калонізаторам трэба заломваць руки "кірауніку кангалескага ўраду". Дый сама прызвішча афрыканскага правадыра пісалі з памылкаю. Праглядаючы неяк старыя газэты, я бачыў фатаздымак мітынгу, удзелнікі якога трималі плякат: "Руки преч ад Патрыса Лумумбы!" Так што праблемы ў гэтым пляніе мелі толькі сямігадовыя падшыванцы.

Пасылья таго, як Лумумбу забілі і, магчыма, зъеўлі правадыры варожага племені, савецкі народ роспачына, але з прыхаванай палёткай, уздыхнуў і горача вітаў рашишыне ўладаў надаць маскоўскуму ўніверсітэту. Дружы народу ѹмаяхавяры калонізму. Імем Патрыса Лумумбы ахрысьцілі таксама вуліцы гарадоў ды мястэчак, але год дзесяць таму нязручнае для славянскага языка афрыканскія прызвішча прыбрали з шыльдаў, надаўшы вуліцам імёны землякоў, што загінулі ў Аўганістане.

Патрыс Лумумба — камэрцыйны дырэктар піўной кампаніі "Браконга"

той час Маноліс Глезас ужо рэдагаваў газэту "Рызаспастыс", орган грэцкага кампарти, і знаходзіўся ў самым эпіцэнтры палітычнай барацьбы, якая хутка перарасла ва ўзброены канфлікт. Камуністы, не атрымалі ў народнай падтрымкі, ізноў падаліся ў горы й разгарнулі партызансскую вайну, ахвярамі якой сталася тысячы гракаў.

Наагул, пра дзеячысць Дэмакратычнай арміі — так называлі грэцкія сталіністы свае "незаконных ўзброеных фармаванін" — і дагэтуль вобмаль згадаў у папулярнай і наўкуковай літаратуре. Трохгадовая грамадзянская вайна ў Грэцыі дарэшты выкінутая з гісторыі, а яна цікавая хады б тым, што ў ёй бралі актыўны ўдзел савецкія вайскоўцы.

Колькі год таму аўтар гэтых настак пераглядаў хатні архіў аднаго вэтэрана. Міне засікаві адзін фатаздымак, на якім гаспадар — тады яшчэ малады чалавек — сфатаграфаваны на тле антычных руін.

"Гэта ў Грэцыі", — незадаволеная буркнуў вэтэран, а калі я пачаў пытавацца, як ён туды патрапіў, яшчэ больш незадаволена прабурчэў, што даваў сакрэтную падліску і пра сваю "грэцкую камандзіроўку" нічога ня скажа. Паведаміў толькі, што асабіста бачыў тагачаснага генэралылага сакратара КПГ Захарыядыса, чые партрэты

ся па Савецкім Саюзе й па краінах "народнай дэмакраты". Крамлёўскія верхаводы, што трymалі ў турмах і канцлягерах мільёны сваіх грамадзянінаў, разгарнулі кампанію ў абарону асуджанага грэцкага камуністы. Паўсюдна адбывалася мітынгі, зъбіраліся подпісы за вызваленіе Глезаса, сябры паэтычнага цэху Саюзу пісменнікаў услыўлялі нязломнага барацьбіта ў рыфмаваных тэкстах, і імя ягона ўзбрэбаве ўвайшло ў народны фальклёр.

Мой бацька, афіцэр савецкага войска, распавядаў, як у 1952 г. судзілі — судом афіцэрскай гадзіні — аднаго апівуду. Калі яму началі дакараць і пагражаць зваленнем у запас, той шморгнуў носам і плаксівым голасам выдаў:

Андже́ла Дэ́віс — камуністка, мурынка, барацьбітка супроць расавай сэгрэгацыі, нарэшце, проста прыгажуня, з кучмой кучарава-дрымучых валасоў на галаве

ХУЛІАН ГРЫМАУ

Праз пару гадоў Краіну Саветаў скаланула чарговая пратэстная ліхаманка. Гэтым разам пратэставалі супраць арышту іспанскімі ўладамі пальміянага камуніста Хуліана Грымау.

У маладосці Грымау змагаўся на баку рэспубліканцаў, потым жыў на эміграцыі, а ў 57-м вярнуўся ў Гішпанію, каб узяць удзел у барацьбе з дыктатурай Франка. На радзіме пальміянага камуніст некая "замачыў", яго скапілі на гарачым і аддалі пад суд вайскова-трыбуналу. Суд вынес Хуліану съмяротнае пакаранье, і савецкі народ, у асобе функцыянера аддзела агітации і пропаганды ЦК КПСС, запатрабаваў адмены ганебнага выраку. Тут які ніколі дарэчы прыдалася Пасіянарыя — старшыня кампарты Гішпаніі Далорэс Ібаруры, якая жыла ў Маскве. Раней шасыцідзесяцігадовая змагарка, на пару з Хведарам Пятровым (сібрам партыі з 1896 г.), кемарыла ў прэзыдымах партыйных зьвязаў, а тут мусіла скамяніцца, выступіць на мітынгу.

Кампанія ў абарону Хуліана Грымау была марнай: у красавіку 1963 г. франкісты выканалі съмяротны прысуд, і на пальміянага камуніста адразу ж забыліся. У памяць аб ім засталася толькі паштовая марка ды грубаваты выраз на народным фальклёре. Яшчэ й сёньня, ляснушы па стале косткай даміно, сёйтой з гульцоў задаволена крокні і з аптымізмам выдыхне: "Х...я нам Грымау!"

АНДЖЭЛА ДЭВІС

Пры канцы 60-х, калі ў Москве Піцеры пашырыўся дысыдэнцкі рух, узьнікла патрабаў ізноў затлуміць магіт савецкаму абываталю.

Паспрабавалі дабівацца вызваленіня другога сакратара Парагвайскай кампартыі Майданы, але той сядзеў з 1958 г., і на яго забыліся нават родная жонка. Згадалі ў друку яшчэ двух-трох крымінальнікаў, але сур'ёзную кампанію вакол іхных імёнаў разгортаўшы не выпадала. І вось, пачуўшы 13 кастрычніка 1970 г. паведамленне пра арышту 26-гадовай выкладчыцы філязофіі Каліфарнійскага ўніверсітэту Анджэлы Дэвіс, а Дэвіс. Міне з той прычины разыбараўся настрымны сымех, ды сябар, што стаяў за сыпінаю, тысціў міне пальцамі пад драбы. Калі прамоўца голасна выгукнуў: "Свабоду Анджэле Дэвіс!" — я, ратуючыся ад козыту, падскочыў і гучна зарагатаў. Міне й "казытуна" Сашку Мікуліча з мітынгу выгналі, яшчэ два мае сябрукі сышлі за кампанію. Пачалі разыходзіцца і астатнія: падумалі, што мітынг скончыўся, ды іх спыніў Гусакоў вокліч: "Стойце! Куды вы?!"

Пасылья "акцыі салідарнасці" міне выклікаў дырэктараў і, нааду-шы, голасу лагодны тэмбар, запытаваў: "Скажы шчыра, Мудроў... Ты сапраўды падтрымліваеш амэры-

ЭПОХІ

канскіх цемрашалаў і таму сарваў важнае палітычнае мерапрыемства, ці ёсё ж у тваёй душы кволіца хоць нейкай спагада да гэтай музкай жанчыны?"

У душы маёй нічога ня кволілася. Я ўжо быў дарослым чалавекам і ведаў: у Краіне Саветаў сядзіць па турмах сотні такіх Анджэлаў, і іхны лёс анікога ў сувенце не цікавіць.

Анджелу Дэвіс выпусцілі з вязніцы ў лютым 1972 г. пад грошовы заклад у 102,5 тысяч даляраў, а яшчэ праз трох месяцаў суд прызнаў яе невінаватай.

ЛУІС КАРВАЛАН

У верасьні наступнага году ў Чылі да ўлады прыйшла ваеннае хунта, што глубока занепакоіла ўсіх сумленных людзей пляніты. Пішу без іроніі, бо ваеншчына пры ўладзе — зьява ѹ насамрэч паранмальная.

І ўжо на наступны дзень пасля пачутку распачаўся пралагандысцкі марaton, уздельнікі якога цэлых трох гадоў душыліся съязямі, аплакваючы лёс дэмакраты ў далёкай краіне. Яскравым сымбалем той дэмакраты быў генэральны сакратар кампарты Чылі таварыш Луіс Карвалан, які, з міласцю хунтароў, трапіў за калючыя дрот.

Карваланам простаму люду ня толькі затлумілі галовы, але й ад'елі вантробы. Пра чылійскага пакутніка пісалі газеты і часопісы, прозывішча гэтае пэрманэнтна гучала ў тэленавінах, а размаўтывы акцыі салідарнасці "з верным сынам чылійскага народу" сталіся неад'емным элементам палітычнага краявіду.

Асабліва адбіліся ў памяці выпускі кінчасопісу "Навіны дня". За галоўныя навіны іхнія стваральнікі ўважалі візыты за мяжу Лі.Брэжнева ды мітынгі працоўных у абарону Луіса Карвалана.

Калі Пэлт'ер падаў просьбу аб памілаванні, дэмансстрацыю пратэсту ля Белага дому правялі агенты ФБР

Кінадакументальна-мітынговая дзея разгортаўся ў вытворчых цэркавах (часцей ад астатніх паказвалі мітынгі на маскоўскім заводзе "Серп і молат"), і першым на моўніцу запускалі ці то брыгадзіра наладчыкаў, ці то прости фрэзэрушчыка з зоркай Героя сацыялістычнай працы на сплющыце. По-

былі шукаць нейкую іншую халіву. Тут бы і спыніцца, паставіць тлустую кропку, але ўсьведамляючы, што па той бок Атлантыкі вось ужо чвэрць стагодзьдзя сядзіць у вязніцы апошні "герой" колішніх ідэалагічных баталій, папоўнім нашыні нататкі яшчэ адным прозывішчам.

ЛЕАНАРД ПЭЛТ'ЕР

У пляне палітычнай раскруткі Леанарду Пэлт'еру не пашанцаўала: ён патрапіў у "чэн" Луіса Карвалана. Дый ідэалагічны "мотарэсурс" і энтузіазм народных масаў быў на той час амаль вычарпаныя. Вядома ж, імя гэтага актыўіста Амерыканскага Індзейскага Руху (AIP) безыліч разоў прагучала па радыё і тэлебачаны, палітгледальнікі, кшталту прафэсара Зорына, зьблізі языкі, апавядоючы пра гаротны лёс амерыканскіх індзейцаў і прадажнасць заакіянскай фэміды, быўлі выдадзеныя каляровыя плякаты з партрэтам Пэлт'ера, камітэты камсамолу зьбіралі подпісы за яго вызваленне, але гэтая кампанія па сваёй гучнасці значна саступала ўсім папярэднім.

26 ліпеня 1975 г. у індзейскай рэзэрвациі Пайн Райдж разыўталаўся з жыцьцём два агенты ФБР. Абодва яны быўлі цяжка параненны ў перастрэлцы, а потым дабытыя кантрольнымі стрэламі ва ўпор. Адказнасць за забойства ўсклада на актыўістаў Амерыканскага Індзейскага Руху Боба Рабіда, Дына Батлера і Леанарда Пэлт'ера. Праз пэўны час Боба і Дына арыштавалі, судзілі ў апраудалі. А вось іхны сябрук Леанард зьбег у Канаду, але праз пару месяцаў быў выдадзены ўладам Злучаных Штатаў.

Суд на меў яскравыя доказаў, што эфбэраўдці забіваў Пэлт'ер, апрач таго, падчас судовага працэсу, выявіліся факты незаконных дзеянняў з боку ФБР і парушэнняў правоў індзейцаў. Аднак журы прысяжных признала Пэлт'ера вінаватым, і ён атрымаў два пажыццёвые тэрміны зняўлення.

Адразу ж пасля абавязкення прысуду ў рэзэрвациях началіся хваліванні, ля Белага дому зьяўліся людзі з партрэтамі засуджанага, Amnesty International прызнаў актыўіста AIP палітычнага вязнем, а савецкая прапаганда, у сваю чаргу, назвала Пэлт'ера паліміяным барацьбітом за права амерыканскіх індзейцаў.

Мінула колькі год, прозвішча барацьбіта выпетрылася зь людской памяці, і я асабіста згадаў яго выпадкова, калі ехаў цягніком па бязмежных прасторах Цюменскай Поўначы.

У лютым 85-га мы з пазатам Алеҳнам Мінкіным ублісія ў "бічавоз" Сургут—Налябрск, на адным з прыпынкаў выйшли ў тамбур і там убачылі тубыльца. Апрануты ў ліхенкую маліцу, хант ехаў з хлопчыкам і, як мы зразумелі, пабойваўся заходзіць у вагоннае нутро.

— Мы іх сюды не пускаем — съмірдзяць, — п'яnavata патлумачыў праваднік, запраўляючы вугалем і без таго гарачую печку.

Вось тады я і ўявіў сябе — на кароткае імненне — Леанардам Пэлт'ерам. Мне захацелася выкінуць з цягніка і гэтага падпітага правадніка, і нашых суседзяў па купе, што пілі гарэлку ад самага Сургуту, і ўсіх гэтых "пакарыцеляў Поўначы", якія спляжалі тайгу, атруцілі рэкі і амаль што звязалі са съвету тэйтэшы люд.

На пачатку гэтага году — пасля таго, як Пэлт'ер падаў на імя прэзыдэнта ЗША пэтыцію аб памілаванні — пра яго зноў загаварылі, а ў амерыканскіх гарадах прышло некалькі дэмансстрацыяў. Аднак гэтым разам на вуліцы выйшли на толькі Пэлт'еры прыхільнікі, але й супрацоўнікі ФБР, якія пратэставалі супрацімагчылага памілавання. Што ж... *tempora mutantur*. Часіны мяніюцца — і мы мянімемся разам з імі, і — рана ці позна — нешта зменіцца і ў жыцьці 56-гадовага Леанарда Пэлт'ера.

Агляд сярэднеўрапейскіх падзеяў

Папа ў Грэцыі, украінская мафія — скрэзъ

Сёння Літва адзначае Дзень віярання друку, мовы і кнігі. 7 траўня 1904 г. была скасаваная заборона ўжываць літоўскую лацінку, якая дзеяла цягам чатырох дзесяцігоддзяў на Расейскай Імперыі. Гэтыя 40 гадоў кніжкі ў Летуве лыга было друкаваць толькі кірыліцай, а надрукаваная літоўскаю абэцэдаю літаратура распаўсюджвалася нелегальна книганочамі, што кантрабандою наслілі іх з Малай Літвы, з Пруссіі.

Да гэтага апошні рымскі Папа, што быў у Грэцыі — Канстанцін, які наведаў краіну ў 710 г. І тады яго супракалі бізантыйскі імпэратар Юстыніян II і канстантынопальскі патрыярх. Ачольнікі абэцэдаў галінаў тады яшчэ адзінай хрысціянскай царкви разам адслюжылі ў Святой Кафі літургію.

Гэтым разам Папа прыяжджаў на запрашэнне прэзыдэнта Грэцыі. Святаванне гэтым разам адбываецца на тле дыскусіі ў парламенце Літвы. Сойм галасамі сацыял-дэмакраты і сацыял-лібераліў абэцэдай 1 траўня выходным днём. Прэм'ер Раландас Пакасас і ягоныя лібералы ўважаюць, што 1 траўня можа быць "днём памяці", але не выходным. Іх падтрымлівае і прэзыдэнт Адамкус, што пабяцаў наклесці на закон вета.

Спрыт украінцаў выклікае здзіўленне. ФБР правяло апэрацыю па выкryцці злачыннай групou, што займалася нелегальным перамяшчэннем людзей. Сярод арыштаваных было 11 украінцаў.

Прадстаўнік ФБР абэцэдай, што іх аўнівачаюць у незаконным увозе ў Штаты праз Мэксику неカルкі сонячную грамадзянку Украіны. Яны бралі з іх плата 7 тыс. даляраў з душы. Паколькі ў бальшыні гэткіх грошай не было, дык адрабляць іх яны мусілі пасля, займаючыся прастытуцыяй. Праўда, украінскія МЗС аভернулі інформацыю, што затрыманы — "грамадзяне Украіны". Аказаўся, гэта "колішнія грамадзяне Украіны, якія цяпер жывуць у іншых краінах".

Трапіліся украінцы і ў Баўгарыі. На лётнішчы Бургасу затрымалі украінскія ляты, западозрыўшы, што ён вязе партыю зброя ў Этыёпію ці Эрытрею (пастаўкі туды туды забароненыя Радай Ясъяпекі ААН). Ляты і экіпаж на самарэч аказаліся украінскімі, але зброя, паводле дакументаў, не ўкраінская і не для Афрыкі, а быццам бы чэскай. Чахі нібыта і адправілі самалёт з 30 тонамі зброя (аўтаматы Калашнікова і боеўкі) для Грузіі. Праўда, самалёт ляцеў дзіўным маршрутам: вылецеўшы з чэскай Астравы, ён меў пабываць у эрэтрэйскай Асмэрэ і толькі паўтарыў паслугі ў Грузіі. Праўда, сярод аўнішніх звязкаў падзеі ўзніклі.

Аб выбачэнні грахоў "сыноў і дачак Каталіцкае царквы" перад "праваслаўнымі братамі і сёстрамі" прасіў часам свайго візіту ў Грэцыю Ян Павал II. У гэтага граха ён улучыў і зынішчэнне наступнай часціна падарожжа галавы каталікоў — Сырыя. Мусульмане супракалі яго прыязней, чым праваслаўныя Папа праведаваў экумэнізм ды адслугі ў іншага народу на грыгар'янскай календар. Фундамэнталісты лічаць папу герэту.

На падзеях у Грэцыі Папа атрымаў паследнія пісмовіцы з Каталіцкай царквой.

Надзея Шакун

Сяргей Паўлоўскі

Канцэнтрацыя ўсёй улады ў адных руках мабілізуе чалавечую асобу, усё, што ў ёй ёсьць добра га ці благога.

Дыктатары, як правіла, самотныя, звыш меры заклапочаныя ўласнай бясльекай, а таксама думкамі пра свой сыход. Сталін на скіле дзён зусім сур'ёзна разваражу пра несымятнасць, а Гітлер баяўся, што яго будучы вазіч па Расеі ў жалезнай клетцы. Не раўнуючы Ямельку Пугачова. Прывчым на столькі клетка яго палохала, колкі Расея — агромністая і бяскрайнія, што абяцала расцягнуць пaeездку да немагчымасці.

Узурпаторы ўлады ўїўляюць сабою ўдзячны матэрыял для псыхолагаў, пісменнікаў, даследнікаў культуры. Ня выніктач у сьпісе такіх кіраўнікоў — і першы прэзыдэнт РБ, гэтык ж усяўладны, які самотны, заклапочаны ўласнай бясльекай і праблемай сыходу.

Нядуа Аляксандар Лукашэнка прызнаўся перад супрацоўнікамі КГБ у сваёй боязі таго, што апаненты пасадзяць яго на кол. Ён сказаў: «Яны крываць у адзін голас — Лукашэнка вінаватаў. Гэта дэмакраты, дэмакраты, якія апрануліся ў дэмакратычную тогу! Яны ўжо мяніе асудзілі без суда! Мяніе, галаву дзяржавы. Дык вось, каб ня мучыліся болей журналісты з нағоды вось гэтых усіх гучных спраўаў і злачынстваў, я хачу заявіць наступнае: так, я вінаватаў, што гэта здарылася ў краіне. Я, бо — прэзыдэнт. І больш не шукайце вінаватых... Але судзіца мяніе будуць толькі тады, калі мне ў даведы адмовіць народ. А калі яны захопляць уладу, тады яны ўсе без суду і съледства пасадзяць мяніе на кол».

Ці ёсьць яшчэ кіраўнік краіны, якія б гэтак уяўляюць сабе свой съход?

Словы Лукашэнкі гучалі як савмыкравальніцкая мэтафара. Са-

Пасаджэнне на кол

праўдны змагар за народную долю, якім звычайна падае сябе першы прэзыдэнт, мусіў быў скаваць — яны мяніе ўкрыжуюць. А вывралася — пасадзяць на кол. Але гэта ніякай не мэтафара. Згадаўшы пра кол, Аляксандар Лукашэнка даў вельмі ёмістую характеристыстку сваёй уладзе, дакладна акрэсліўшы яе гістарычны прататып і прататып яе супрацоўнікаў, якія маглі б прыйсці да ўлады на змену першаму прэзыдэнту.

Пакараныне съмерце прац пасаджэнне на кол у гісторыі Беларусі прымянялася толькі да аднаго віду злачынстваў: на кол саджалі казакаў. Студэнт-гісторык Лукашэнка мог чытаць пра гэта часамі вучобы ў пэдінтытуце. Чытаючы, студэнт быў на баку пакараных.

Бескарыснасць казакаў выглядае нават большым злом, чым іхнія разгульныя злачынствы. Казакі ў Беларусі — гэта прастой, прадаўданыне і прапавіданыне, адсут-

насць руху. Вельмі падобная сітуацыя з нашымі сямю гадамі без рэформаў, бязь зъменаў, без якога-кольбек імкненія хоць бы ў якіх. Казачына. Тая самая інтэграцыя Расеі — стратэгія Хмельніцкага — выглядае бязглаздай і бязмотавай. Я ўжо не кажу пра падабенства выгляду і «казацкае» прозывішча чалавека, празванага ў народзе «бацькам».

Карані цяперашняе ўлады глыбейшыя, чым савецкі пралетарызм і камбедаўшчына. Зрэшты, і гэтыя зъявы наўпраст паходзяць аднекуль адтуль, зв' бесісмейнай і безмаёмаснай казачыні, у якой усю гаспадарку складаў нарабаваны абычак, а чалавече жыццё не каштавала нічога.

Паралель з казачынай падказвае нам і гістарычны антыпод бязроднага разгулу, туго сілу, якая выступала ўтаймавальнікамі казачкоў і судзіла іх сваім бязылітасным судом. Гэта арыстакратыя.

Менавіта яе, радавіту і багатую шляхту, разам з усімі яе вонкавымі і духоўнымі адзнакамі разглядалі казакі як свайго найлюцейшага ворага. Не складала для казакаў праблемы братаныне з татарамі, не было ў іхніх шэрагах адрозненіяў паводле нацыянальнае прыкметы — белі і Сеч сяляне ды крымінальнікі ўсіх масыць. А вось арыстакратыю ненавідзелі і баялісці.

Менавіта арыстакратызму так бацца Аляксандар Лукашэнка ў сваёй апазыціі, калі кажа пра іх, што яны пасадзяць яго на кол. Венрагодна якраз у арыстакратызме хаваецца вялікая сіла вяртання краіны з прастою на шлях развіцця.

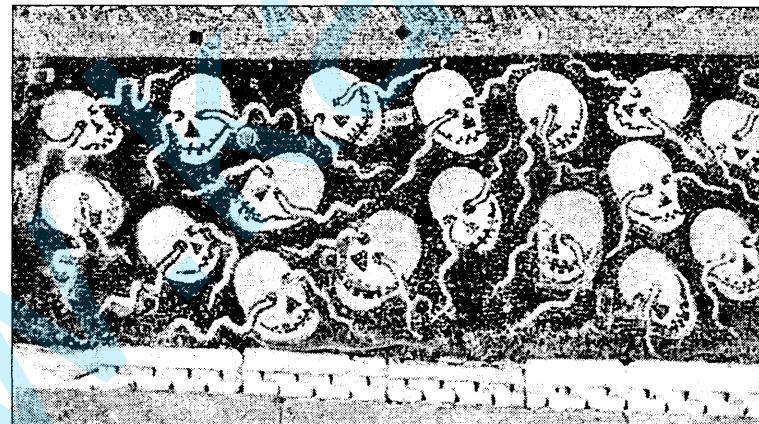
Праўда, не ўяўляю, каб людзі галасавалі за арыстакрату. Тыя мусіць прыйсці нейкім іншым шляхам. Народ выбірае казачака. І пра казачка сіпявае ў сваіх песнях, а ніяк не пра Радзівілаў. Казачок, гарачая галава, сымбалізуе сабою вольніцу і адсутнасць прымусу, а Радзівіл патрабуе парадку і дысцыпліны. Казачок, як той романтычны камуніст, усталёўвае ўсеагульную роўнасць і цешыца простымі праявамі жыцця, запрашаючы астатніх далучацца. Радзівіл жа сымбалізуе гіерархію паводле паходжання, маёмыці, здолнасцяці, адукцыі. У выніку атрымліваецца поступ — растуды, гарады, павялічваючы скарб, адкрываючы ўніверсітаты, выдаючы книгі, краіна і нацыя набывае міжнародны прэстыж. Пасыля налятае на ёсць гэта шыраварная брачця, зъядзе ёсць назапашанае, усе адпачываючы цалымі заводамі і калгасамі, ані табе змусу, ані якіх лішніх патрэбай, кшталт тых кніг з універсітэтамі. Гэтая плебейская на змену ранейшаму арыстакратызму. Доўга так цягнеца ці

гістарычны прататып сёньняшній улады

каротка, але прыходзіць урэшце Радзівіл і садзіць гарачую галаву на кол — як у Мазыры, на XVII ст.

Ёсьць і яшчэ адно ў звязку з гэтым съведчанне — але ўжо не рэчынальнае. Выглядзе, што папулярныя песні пра казачэнку-плэйбоя — плён пазынейшай народнае творчасці і акадэмічнае рамантызацыі казаччыны. Да наўежшых съведчанняў трэба аднесці легенду пра казачага атамана Залатарэнку, які гойсаў па Беларусі аж да Вільні. Між іншым, у Вільні ён, маючы 40 тысяч шабель, дачыста выразаў ўсё насељніцтва — асабіўны мастак быў на ўсялякі мудрагелісты забойствы не маўляятаў. Пасыля гэтага дачыста спаліў горад. Далей — цытую легенду: «Бог не пррабачаў Залатарэнку ягоных злачынстваў. Яго забілі пад Шкловам. Цела ягонае выставілі ў царкве на катафалку. Паглядзяець на страшнага казака сабралася мнóstва народу, але зараз жа народ разбягаўся ў жаху. Бо труп Залатарэнкі то падымаўся ў труне, то зноў падаў, твар ягоны быў страшні скрыўлены, зубы ащчэранныя, а з роту чуліся енкі. У дзень пахавання народу сабралася мора. Калі манахі началі адпраўляць жалобнае набажэнства, труп Залатарэнкі падняў руку, зв' якія сыцакала кроў і тройчы крыкнуў: Уцякайце! Уцякайце! Уцякайце! Уцякайце! Уцякайце! Уцякайце!

Кара для казакаў

Сяргей Харэўскі

Некалі, у маладосці, я браў удзел у раскопках у Мазыры. На Спaskі гары мы выявілі вялізарны роў, шчыльна забіты касыцмі. Не, гэта былі не ахвяры бальшавікоў ці нацыстаў. Гэта было масавае пахаваныне сярэдзіны XVII ст., часоў казацкіх наездаў... Шкілеты розныя, жаночыя і мужчынскія, дзіцячыя і старэчыя. У многіх рукі закрученыя за сыпіну, некаторыя без галаваў. Сотні людзей памерлі тутака ўвадначасце гвалтоўнай съмерцю. Хто мог гэтак масава зынішчаць мазыранаў?.. Не татары ці маскалі, бо ім патрэбныя быly рабы, не свае войскоўцы... Швэды да Мазыра не даходзілі.

Гэта рабілі казакі. У рове ліжады жыды, шляхта, ксяндзы і прости люд. Пасыля гэтага рову па-іншаму ўяўляе сабе сцэны саджаныя казацкіх правадыроў на калы. Па-іншаму бачыши ролю Міхала Вішнявецкага ці Януша Радзівіла, якія неверагодны высілкамі ўтаймавалі казацкую навалу...

Вобраз «кала» — гэта вобраз мужчынскага, прыялічнага пачатку. Вакол кала ўсё абарачаеца колам. Кол пазначае межы. На кол навязываюць быдла. Калок — апірьшча кволаму дрэўцу... Дарчы, у Эўропе кол не выкарыстоўваўся як спосаб катаўання. Марудная пакутніцкая съмерць была несумнечнай з уяўленнямі пра чысьцец і пекла. Кол мог напаткана хіба пасыля жыцця злінога. У сярэднявечнай традыцыі бясконца пакутавацца на кале мусілі ліхвяры, аматары салодкага жыцця, нявярныя сужэнцы, распусцінікі, садаміты... Але не жанчыны.

У адным нямецкім мястэчку, як паведамляе хроніка XIII ст. Цэзар'я Гайстэрбахскага, закрыстыян, пабыўшы на tym съвеце, стрэў там нейкага Тэадорыха, які на гэтым съвеце вызначаўся імкненіем

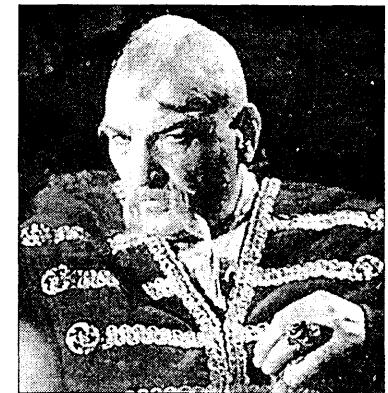
жыць на шырокую нагу ды не-утаймавана сквапнасцю. Дык вось жа, у пекле таго Тэадорыха чэрці ўсё саджалі на кол, а пасыля здымалі. Сам кол быў уторканы гострымі лёзамі. А штаны, цягаючы душу грэшніка ўніз-уверх, напяўвалі прысьвістваючы вясёлую песеньку пра адрынугата Богам Тэадорыхам. Між іншым і саміх нячысьцікаў можна было зынішчыць, прабіўшы іх калом. Гэткі спосаб пазбаўлення ад нетрапыроў ведамы ўсім індаэўрапейскім народам. Ува ўсходній Эўропе, ад Трансыльваніі да Падзвіння, лічыцца, што кол мусіць быць асінавым...

Антралолія зафіксавалі саджаныя на кол як спосаб забойства ў прымітыўных плямёнаў Цэнтральнае Афрыкі, Новай Гвінзі, Амазоніі, там-сям у Азіі. На падставе пароўнальнага аналізу яны прыйшли да выніку, што гэткая кара была вядомая амаль сярод усіх плямёнаў часоў інайліту ў тых, якія выкарыстоўвалі саджаныя на кол галавы ворагаў-вайвоў. У тых часах палонных на

бралі. Працінанье калом, зынізу ўверх, абазначала пазбаўленне мужчынскага і, адпаведна, ваярскага пачатку. Гэткая съмерць была ганебнаю — няслава лягала на ўзвесь род. Лепш ужо съмерць на бай.

Пад канец пазамінулага стагодзьдзя большасць плямёнаў, што мелі гэткі зъяўчай, спрасцілі працэдуру съмерці прац кол. У паліназійцаў, індзейцаў Амазоніі, у народу басайну Конга гэты рytual'nal замяніўся насаджаннем на кол галавы ворага. Эканомія часу! Но съмерць пасаджанага на кол чалавека наступала прац два, а то і тры дні. Адрэзаная галава на калу — дастатковы сымбал.

Натыркненне на кол распаўсюдзілася разам з патрыярхатам і датрывала да гістарычнага часу ў «мужчынскіх» мадэлях цывілізацый. З азіяцкіх глыбінай у XV ст. прывандраваў гэткі спосаб катаўніцтва ў Эўропу, на яе ўкраіны, што межавалі з Асманскай імперыяй. Ад турак яе запазычылі

штурмам, а казакоў пасаджваў на калы. Недзе тутака ж, на Спaskі гары, стаялі тыя калы побач з брацкай магілаю казацкіх ахвяраў...

Гэта быў выключны выпадак. Нічога падобнага болей у нашай гісторыі не было. Кара колам тычылася менавіта казакаў. У тагачасным паспалітым узўленыні казакі былі недалюдкі, рабаўнікі, якія нічога на сяялі, нічога не выраблялі, на мелі нават сэм'ю. Ніколі ў нашай гісторыі гэткай страшнай съмерці не каралі сваіх — хто б то ні быў, шляхціц, селянін ці жыд.

кнігі.com
www.knihy.com

Навінкі Беларускай палічкі ў Інтэрнэце

Язэп Малецкі. «Пад знакам Пагоні». Успаміны.
Кніга Выхад (Стары Запавет)
Уладзімер Арлоў. «Прапоцтвы Розы Герцыковіч»
Вершы Міхала Анемпадыстава і Марка Шагала
Жорж Сімэнсон. «Пад страхам съмерці», «Раманіст»
Бэрнар Клавэль. «Бацькава падарожжа»
Генрых Бёль. «Рызыка пісьменства»
Рэй Брэдбэры. «Нічога новага, албо Што забіла сабаку?»
«Belarusian cuisine» (Беларуская кухня, па-анг.)

ТЭМА

БЕЛАРУСЬ ПРАЗ 100 ГАДОЎ Дзьве Беларусі

Больш за 30-мільёны беларускі народ у 2101 г. будзе жыць шчасьліва й заможна, але ў дэвіюх розных краінах. У назвах абедзівых будзе слова "Беларусь", але то буде зусім розны дзяржавы, кожная са сваім ладам жыцця і моваю.

Расея ў Эўропе падзеляць Беларусь на Беларускую Нёманскую Рэспубліку і Беларускую Дняпроўскую Рэспубліку. Кожны беларус мецьме выбар — за які лад жыцця ісьці. Калі ж канчаткова раздзеляцца, заходнікам будзе не ставаць Усходу, а ўсходнікам бяз Захаду будзе неяк нязручна. Падзел нацыі прывядзе да выбуху нацыяналістычнае энэргіі. Беларусы адчуваюць сябе беларусамі аж да самых вушэй. Усходнікі гэтую энэргію скіруюць на стварэнніе агрэсіўнае, мілітарызаване краіны, а заходнікі праз сродкі інфармацыі ператвораць свою БНР у мноны інфарматычна-камунікацыйны цэнтар.

Заходнія часткі будзе звацца яшчэ Літоўскай Беларусіяй, а ўсходнія — Палацкай Беларусіяй. Сталіцы, адпаведна, Вільня і Палацак. Рознай будзе і сымболіка: Пагоня, бел-чывона-белы сцяг і "Магутны Божа", а побач — "капуста", чырвона-зялёны сцяг з крыжом Эўфрасініны Палацкай, гімн — "Шляхам Усяслава ішлі беларусы...". Захад — шматлікіны і шматканфесійны. Усход — спрэс праваслаўны.

Захад — унітарная дзяржава з цэнтрамі ваяводстваў у Вільні, Беластоку, Горадні, Берасці, Пінску, Баранавічах, Наваградку. Палацкая Беларусь яшчэ ў ХХІ ст. далучыць Себеж, Усьвят, Невель, Вяліж, Смаленск, Рослаў, Стара-дуб, Навызыбкаў, вызваліўшы іх ад кітайскага засільля. Калі прак-

тайскі ўрад у Маскве дазволіць зъехаць з Pacei ўсім беларусам, імі адчуваюць сябе аж з мільёны чалавек. Толькі невялікая частка прышлоўшо ахяр Захадню Беларусь.

На Захадзе будзе звычайні дэмакратычны лад: сойм і прэзыдэнт. На Усходзе замацуецца аўтарытарызм сыстама з пажыццёвымі прэзыдэнтамі і дэкаратаўнымі нацыянальнымі Вечамі.

Віленскі беларус будзе зь цяжкасцю разумець палацкага. Вяртаны да клясічнай правапісу ў развіцці мовы на Захадзе і пэрманэнтнае русыфікацыя Усходу зробіць з адной мовы два моцна адрозныя дыялекты.

У Палацкай Зямлі адродзіцца паганская традыцыя, Віленская ўча ўсім будзе глядзець на Захад. Віленскі канцэрн "Наша Ніва" будзе валодаць тузінам забуйлільных і культурніцкіх спадарожнікаў каналаў і дзесяцьмца друкаванымі выданнямі (Віктар Шніп, ганаровы прэзыдэнт Акадэміі Навук, на гэта некалі пажартуе: "У нашыя часы была адна "НН" накладам 4000, і ўсё для сабакаў, а цяпер мае ёщэ 300 тысяч, ды ўсё для гражданоў"). Вельмі папулярны будзе часопіс ARCHE і дадатак да яго ARCHE-PORNO.

Менск будзе падзелены на трох часткі: Захадню, Ноўтранальну ды Усходнюю. У ноўтранальнай частцы гораду захаваецца гісторычнае збудова, цэнтар і раён уздоўж Свіслачы. Захадні беларус будзе прыкіджаць у Менск, каб пабачыць шэдэўры сталінскага ампіру й рэальную жалезную мяжу, а партапаратчикі з Усходу завітае ў ноўтранальных раёнах, каб прысыці па прастытуціках і пасмаліць канапель.

Заходнікі адноўяць у Менску касцёл дамініканоў побач з руінамі Палацу распублікі й халодную сынагогу на Нямізе, а ўсходнікі — рэнесансавую Святыя-Духаўскую царкву ѹбылы касцёл бенедыктынак на месцы праекту. Падчас грамадзянскай вайны, што будзе суправаджаць раскол краіны, Менск амаль дарэшты зруйнаваць. Захаднія часткі спляжаць расейскія бомбы, усходнію — ракеты.

Ільля Канавалаў

Наша Ніва 90 гадоў таму

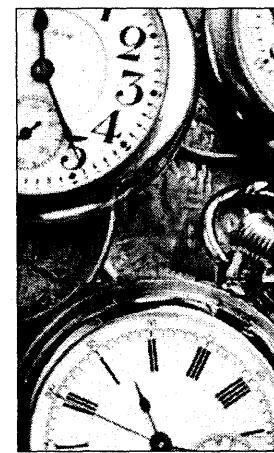
М.Смаргонь, Віленск.губ., Вялікія Кожны ведае, як чижка ў вёсцы дастаць газету ці кніжку, але ня кожны ведае, якія гэтау прычына. Мне скажу, што ўсі прычыны ў цемнаце і беднасці нашай, і больш нічога. А я скажу, што гэта не саўсім так, бо ёсьць яшчэ важнейшае, што і беднасць, і цемнату, і адлегласць пошты зводзіць на штото, а гэта другое называецца нашым розумам. З рук беднасці і цемната мы скора на вырвемся, нават і пошты ня скора будуць у кожнай вёсцы; затое розумам нас Бог не аблізеў, і наш брат, мужык, хоць і паскрабаеца ў патыліцы, але ўсё ж ткі ведае, як сабе дапамагчы, каб саўсім ня згінуць. Дык вось падумае, браты, і парадзімся самі з сабой, як так зрабіць, каб быў ўсім і газета, і кніжка, і каб быў ўсё гэта мала кацтавала.

Ведама, што ў кожным мястечку ёсьць пошта. Дык вось, каб у кожным такім мястечку згаварваліся між сабою колькі разумнейшых людзей, выпісвалі добрых, хоць і танных газет, каторыя стацьця за народ, і, на пачатак, хоць крху кніжак, і пачалі б чытаць гэта ўсё разам, схадзіўшыся вольным часам, — скажам, съятам, да каго з гаспадароў у хату. І вось, чытаючы, зачынца і гутаркі: адзін адно скажа, другі — другое; што адзін не разумее, другі падскажа. Але гэта гала: такая грамада павінна старацца, каб у блізкіх ад яе вёсак таксама зъяўраліся людзі для чытацьнія газет і кніжак. Такім спосабам мы можам дабіцца, што ад мястечка зь вёскі ў вёску могуць ісці тыя самыя газеты і кніжкі. Гэткія грамады асьветы закладалі некалі Чэхі, калі пачыналі сваю працу над адраджэннем народу. Падумайце над гэтым, а можа што і выйдзе.

Смаргонскі акадэмік
21 Красавіка 1911 г., №15

Новы праект "Наша Нівы"

2101 год. Якой будзе Беларусь праз 100 гадоў? Якой будзе дзяржава і які дзяржаўны лад? Якім будуць гарады? Які горад будзе сталіцай Беларусі? Якімі межы краіны? Што беларусы будуць ёсьці? Якім будуць беларускія грошы? Якім транспарт? Якімі сродкі масавай інфармацыі? Якая літаратура будзе чытацца? Ці застануцца тэатры? Якім іменам будуць самыя папулярныя? Якімі стануць лясы і рэкі? Ці можна будзе купацца ў забруджаных сেннях азёрах? Якія звязкі зьнікнут, якія новыя раскрыліны завядуцца? Што будзе з чарнобыльскай зонай? У яких цэрквях будуць малітца людзі? Што юны ведацьмуць пра 2001 год? Што будзе з намі?

Пачынаючы з 25 сакавіка штотыдня — мары і фантазіі пра будучыню Вечнай Беларусі, эсэ, прагнозы і футуралягічныя артыкулы ў новай рубрыцы "НН" — "Беларусь праз 100 гадоў". З гэтага выйдзе цэлая кніга! Чакаем Вашых допісаў. Будзем загадваць.

ЗАПРАШАЕМ НА ПУБЛІЧНУЮ ЛЕКЦЫЮ

8 траўня

ЗЫМІЦЕР СЕРАБРАКОЎ

"Філязофія асьветы ў Палацкай акадэміі і Віленскім універсітэце"

Прэзентацыя адбудзеца ў Цэнтральнай бібліятэцы імя Янкі Купалы (актавая залі) па адрасе: вул.Харужай, 16
Пачатак а 18.30.

дэмакратычнага прэзыдэнта, цэнтар падтрымкі вада з Заслаўскага вадасховіща пасля падрыву плаціны на ім. Потым горад будзе тапіца ва ўласнай багне — бамбаўаны зыніцаць фільтрацыяныя станцыі. Падбяўленыя дагляду ў камунікацыі, спальныя раёны надаўша хутка разбурацца. Колькасць насельніцтва ў Менску зменшыцца да 300 тысячаў...

У абедзівых краінах дзецы будуць вучыцы гісторыю па працах М.Ермаловіча. Так, на Усходзе Ермаловічава тэорыя дзяржавы заклассіці падваліны дзяржбудаўніцтва, абгрунтаўшы перанос століцы ў Полацак і змену назвы краіны. Акрамя таго, Полацак зробіцца рэзыдэнцыя патрыярха Расейскай праваслаўнай царквы.

Новая ідаліёта адаб'еца на выглядзе новай століцы. На голаўнай плошчы адзін супраць аднаго пастуствуць агромнікі ампірныя будынкі Нацыянальнага Вечы і Палацу Прэзыдэнта. Трэці бок плошчы зойме найяўлікшая ў сувеце піццупальная праваслаўная царква на мільён вернікаў. Насупраць пастаўніці цыклапічны, як і ўесь ансамбль, 100-мэтровы помнік Усяславу Чарадзею, зроблены з неірававацкай кіркі. Князь, абапіраючыся на меч, паглядае на заход. Стаяць ён на рэльефе-манеже: права бот на Вільні, левы — на Кіеве (Палацкай Беларусі) вельмі карцела далучыць Кіеў і стварыць Вялікую Кіеўскую Русь, але кітайцы з Масквы не дазвалялі.

Гарады Захаду будуць насычаны новымі камунікацыямі. Насупроты пасцяплення — моцныя вятыры — дазволіць шырэй выкарыстоўваць энэргію сівераў.

У заходнія частцы Менску, у былым калгасным садзе паміж рэйнамі Паўднёвы Захад, Малінаўка й Сухарава будзе створаны агромнікі музеў пад адкрытым небам, у які будуць звязаны ўсе магчымыя манументы Леніну, бальшавікам, савецкім уладзе.

Найбóльш папулярнымі імёнамі на Захадзе будуць Вітаўт, Альгерд, Жыгімонт, на Усходзе — Усяслав, Волх, Рагнеда, Яраполк, Барыс, Эўфрасінія. І ўсе, хто пажадае пашырыць сямядомасць, будуць праходзіць адпаведную праграму ЛСД-тэрапіі, заснаваную на методыках прафэсара Цімаці Ліры.

Ільля Канавалаў

РЫХТУЕЦЦА ДА ДРУКУ

ГРАМАДЗЯНСКАЯ МАБІЛІЗАЦЫЯ

Славацкі досьвед пераходу
да дэмакраты

Выбары 1998 г. карэнна зьмянілі палітычную ситуацыю ў Славаччыне. Пераканаўчую перамогу на іх здабыла Славацкая Дэмакратычная Кааліцыя, якая складалася з чатырох апазыцыйных Мэч'яру партыяў. Разам яны атрымалі канстытуцыйную большасць у парламэнце (93 месцы з 150), сфармавалі урад на чале з Мікулашам Дзуриндам. У краіне былі адноўлены дэмакратычныя прынцыпы і нормы, зрушыліся зь мяртвой кроплі эканамічныя реформы, адкрыліся добраяя магчымасці для інтэграцыі з Эўропай. Цікавы ў пачуальны ў гэтых "аксамітных выбараў" той факт, што ключавую ролю ў падрыхтоўцы іх адыграў "трэці сектар" — непалітычны не-дзяржаўныя арганізацыі. Ен правёў агульнанацыянальную Грамадзянскую Кампанію (*Občianska Kampaň '98*, скрочана *OK'98*) па інфармаваныя выбараў, мабілізацыі ў дзень галасавання (84% выбараў прыйшлі галасаваць), назіраны за падлікам галасоў. Эта быў той выпадак, калі людзі даказалі: грамадзтва можа ўсё.

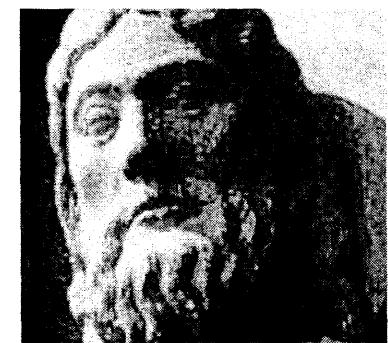
Артыкул Уладзімера Роуды пра славацкі досьвед пераходу ад аўтарытарызму да дэмакратыі — у наступным нумары "НН".

ФРАНКАФОБІЯ

спэцыяльны нумар "НН", прысьвечаны беларуска-францускім дачыненням

Iгар Лялькоў "Краіна нашых няспраўдженых надзеяў. Новыя дакументы па гісторыі стасунку БНР з Францыяй у 1919—1920 гг."

Андрэй Катлярчук "Прыказкі беларусаў аб француzech з тлумачэннем гісторычнага паходжання й сэнсу" ды іншыя артыкулы.

Нацыянальны дзяржаўны гуманітарны ліцэй імя Якуба Коласа АБВЯШЧАЕ ПРЫЁМ навучэнцаў

на 1 курс (8 кляса).

У ліцэі на паглыбленым узроўні вывучаюцца літаратура, гісторыя, родная і замежная мовы, іншыя дысцыпліны.

У ліцэі прымаюцца на конкурснай аснове навучэнцы, якія паспяхова скончылі 7 клясаў. Інтэрнату ліцэй ня мае.

Навучанне бясплатнае.

Асноўная мова навучанья — беларуская.

Выпускнікі ліцэю карыстаюцца юльготамі

пры паступленні ў вышэйшыя навучальныя установы.

Абітурыенты павінны прадстаўліць у камісіі наступныя дакументы: асабістую заяву, мэдyczную даведку, табэлю паспяховасці за 7 клясу, запэчаную пічаткай. Дакументы прымаюцца да 25 траўня (табэлю паспяховасці — да 28 траўня).

Адрас: 220050, Менск, вул.Кірава, 21, пакой сакратара.

Адам Глёбус Верш на Свабоду

Нарэшце маю свабодны вечар.
Усходзіць поўня над небакраем.
У ціхім парку, ля съветлай рэчкі
З бутэлькай віскі

Адпачываю.

Андрэй Хадановіч Верш на Свабоду

Мы покуль не народжаны народ,
мы вязні скамяnelых яйцаклетак,
мысленча запаволены чарот;
хтось падла, хтось зусім яшчэ падлетак,

хтось піша і рыторыкай старой
уводзіць юнакоў у заблужджэнье:
змагар, руплівец, ходаньнік, герой,
тытан, а мо й тытанік адраджэнья.

Стамліся ў губляем лік гадам:
гады ў турме паўзучыя, як гады!
Дзе ж тая паўнагрудая мадам,
што ўсіх нас павядзе на барыкады?

Што маем, ёй бы кінулі да ног!
І вартавыя чуюць нашы енкі,
калі начамі ў каляровых снох
мы бачым гэту кралю без сукенкі.

Мы валім дрэвы, чэшам камяні,
капаем катлаваны і каналы,
чакаем на спатканьні, лічым дні
й абагаўляем съвет наш дасканалы.

Бо верым: навакольнае лайно
цудоўным гноем станецца ў гасподзе.
Па-праз закратаванае акно
гартуем дых, каб дыхаць на свабодзе.

Валянцін Тарас Верш на Свабоду

Не забівай прэзыдэнта!
Ня варта.
Хай сам ён штодня памірае ад страху,
ад жаху,
якога зіркатая варта
ня можа спыніць ля ягонага гмаху.
Не забівай прэзыдэнта!

Ня трэба.

Хай сам памірае ад страху штоночы,
што ўсё-ткі і ён не вышэйши за Неба,
што сочаць за ім ўсёвідушчыя вочы.
Навошта табе забіваш прэзыдэнта?
Страх ліхаманкава дасьць яму рады.
Страх –
гэта яго пажыццёвая рэнта,
адзіны ягоны набытак з улады.
...Цікае страху нябачная міна –
найлепшая кара за ўсе вераломствы.
У съне, як вулкан, уздыхае краіна,
поўніцца лявай народнае помсты.
Не забівай прэзыдэнта!

**Вершы напісаныя для праграмы
Радыё Свабода "Верш на
Свабоду", www.rferl.org**

Дзяніс РАМАНОК

варш на Свабоду

Арцём АРАШОНОК

ТРОХРАДКОЎІ

• • •

Вечар.
Віцебскі вакзал.
Пагоня на вітрахі.

• • •

Съяза дзяячыны
Нараджае верш.
Памерам з жыцьцем.

• • •

На ратуши
Съплюшашца гадзіньнік
У новае стагодзьдзе.

• • •

Сонца лашчыць дзіця,
Якое заплюшчвае вочы
Ад величыні сусвету.

Алесь АРКУШ

НАСЪЛЕДАВАНЬНЕ

Чаго толькі ні абяцаў мне
малійнічы месяцовых вечар

спакою не абяцаў
шчасьця не абяцаў
поспеху не абяцаў

бо не ад яго тое залежыць

ПРОСТА У СЯРЭДЗІНУ

Генадзю Айгі

ён адразу адчуў
што я не дзіця расейскіх
прасторай

што пачываю сябе ў этым
хаатычным (на маё
ўяленьне)

і нягутальным горадзе на
Волзе

ніякавата й журботна

гэта мы пазнаёмліся

згадваю голас паставу вочы
ч а р а ў н і к

які жыве ў Рэсеі

бесъсмротны Дэрсу Узала
(каб жыць у Рэсеі трэба

добрым быць паляйнічым і

съледапытам)

на ітрах ісці паміж

лукойлаў газпрамаў ды

менатэплай

адчуваць пах драпежніка
і паспяхова аблінцуць усе
пасткі і самастрэлы

закон – не хвалюйся і не
бяры да галавы – тайга

просты голас проста ў
сярэдзіну

у цэнтар у глыбіню як
каменячык у студню

і кругі і ціхі водгук
гэта проста як съцзорыкам

выразаць съвістульку каб
без

дай прычыны гуаць блокі

калі ты чарапік ты тут
побач з шэраю хмарою і

гарэззіліаю
вясёлка ў што не звяртае

ўвагі на ітэру й юкас
і яшчэ на безыліц
умоўнасця

вось і подых мой зусім
рэзальны

і сълед птушкі ў небе

і пасцалунак кветкі
(адбіткі губ засталіся на
маё шчацэ)

і не e-mail'у а ветру даручаю
весткую

прывітаньне! учора йшоў

летні

дождик але калюгі

выглядаючы на

весенськія

канец стагодзьдзя

Алесь БАКАЧ

ЗУБРЫ

Героям прысьвячаецца
Лютую зло над эмучаным

народам.

Ды ёсьць яшчэ адважныя

Зубры,

Чый сымбал – Бог, Радзіма

і Свабода,

Каго іржя ня выела знутры.

Скарышся злу – засынеш

спакойна сёняня, –

А зутра зло пашле цябе на

злом.

Гартуе нас змагарнае

бяссоньне,

Дзе сам сябе праверыш на

разлом.

Герой – ня ценъ, ня тло ў

народнай пушчы,
А супраць зла паўсталая
гара,
Бо чистым сэрцам, розумам
відушчым
Абраў съятло і вольны
шлях Зубра.

Гала ГАРА

ДЭМІЮРГ

Паміраеш – памры.

На халодных прасцінках

сумётау –

Веек стомленых цені.

Сонца жоўтага дыск –

угары.

Доўгі дўёжыцца дзень.

Дзень астатні. Апошній

самоты.

Паміраеш – памры.

Сыну ўсяславу

Суцішыла

свой бег

гадоў

гайнія,

жыцьцё зрабіла

папярэдня падлікі,

і вырас

сын –

"малое чарцяня" –

анёл твой

Светлавокі,

Светлалікі.

Усе валаф СЫЦЕБУРАКА

• • •

Яна была бабкай

Прадславы,

А потым – сяброўкай

Рагнеды,

Што звыкла да краснаў ля

лавы,

Адно як да княскай бяседы.

Была ў намітцы і з косай,

Сівейшо ўсё год ад году,

З душой няўрыймсілівай,

босай

І з сэрцам майго народу.

Адна заставалася ў хаце,

Чакаючы воеў з паходу,

Люляла калыску дзіцяці –

Надзеі майго народу.

Была яна папраць-кветкай

У коле жыцьця-карагоду,

Няскватнай да іншых

суседкай –

Сумленнем майго народу.

У сукенцы звычайнай

ільяннай

Пражбушы замежную моду,

Яна была казачна-цымнай

Легендай свайго народу...

Яе я пазнаў у трамваі,

Партрэт стагодзьдзя вачыма мастака

Яўген Ціхановіч

ПРА ПЯТРА СЕРГІЕВІЧА

У Вільні, у Беларускім музэі, яўпершыню сустрэў Сергіевіча. Ён пазнаёміў мяне з маладзеўшымі працаўнікамі, якія сядзелі ў маленькім пакойчыку. Іх было троє. Яны сустрэлі мяне спачатку ня дужа ветліва, але як дазваліся, што я зяць Уладзіслава Галубка, дык і гамана пайшла па-іншаму. Штодня я заходзіў у Беларускі музэй іміана Луцкевіча да Сергіевіча і потым разам зь ім абыходзіў віленскія касцёлы, дзе было багата абраозу італьянскіх майстроў, якія, на думку Сергіевіча, мне трэ было ўбачыць абавязкова. Маўляю, іншага выпадку можа ня быць.

Завычай Сергіевіч вёў мяне праста да службовага ўходу ў касцёл ці царкву, даваў касцельнаму служжку ў рукі якія трох рублі савецкія й прасіў па-польску дазволу паглядзець разам з "панам зь Менску" мастацтва ў бажніцы. Мы заходзілі ў храм Божы, Сергіевіч ставаў на калені, жагнаўся далані і толькі паслья дазваляў сабе праісьці далей...

Напружанаць у горадзе, тым часам, павялічвалася. Горад жыў прадчуваннем нечага велимі важнага, вельмі страшнага. Гэта можна было зразумець нават па тым, што ўсіх касцёлах служылі імшы несупынна.

Аднаго разу Сергіевіч запрасіў мяне ў сваю мансарду, якую быў узяўшы ў арэнду ад старога мастака. Майстэрня была немалая, але ўтульная. Там мы разглядалі партрэты дзеячоў беларускай культуры. Яны мне ўвогуле падабаліся, але адчувалася нейкая сухаватасць у калярыва. А адноўка фарматы стваралі ўражанье царкоўных абраозоў. Між тым тыпажы былі розныя, канцэнтрычныя. Гэта й вылучала партрэты міжсобу, каб іх парыноўваць. Мне запомнілася вялікае палатно — партрэт ксяндза Станіслава Глякоўскага.

На разыўтанніе Сергіевіч даў мне фартасцук з тымі партрэтамі, а я, у сваю чаргу, перадаў яе старшыні Саюзу мастакоў БССР, Рубінштэйну. Давялося яму ўзнечыць на словах патлумачыць, хто такі Пётра Сергіевіч. У гэзэце "ЛІМ" Рубінштэйн (да ўсяго ён лічыўся ў журналістам!) зъмяніць колькі здымкаў тых партрэтаў з картонікі анатамічнымі да іх. Але партрэт ксяндза Глякоўскага спаміж іх не было...

ПРА ВІЛЬНЮ

У Вільні, у Акруговым інжынірным упраўленні, праходзіў вайсковую службу мой бацька, Мікалай Сяргеевіч сын Ціхановіч. Тута-ка нарадзіўся мой старэйшы брат Валянцін. Бацька быў родам з Рэчыцы. Натуральна, ён быў беларусам, хоць пісаўся расейцам. Адкуль майму бацьку было ведаць, што Паўночна-Захадні край і ёсьць Беларуся... Забраны край. Паўсюдна стаялі акупацыйныя расейскія войскі, што дысьлякавалися па ўсіх гарадох, і ў Вільні таксама. Бацька пісаўся расейцам, а мне расказваў пра паўстанніе

Мастак Яўген Ціхановіч — найстарэйшы мастак Беларусі. 25 лістапада яму спойніца 90 гадоў. Ягоны старэйшы брат — славуты мастак-графік Валянцін Ціхановіч, ягоная жонка Люсія — дачка Уладзіслава Галубка. Яму давялося вучыцца ў ѿценках Віцебскага мастацкага тэхнікуму. Ягонымі настаўнікамі й калегамі былі клясыкі єўрапейскага мастацтва. Многія з іх сталі ахвярамі сталінішчыны, як і цесьць Ціхановіча — Галубок. Іншыя палеглі ў апошнюю вайну. Іншыя наўпітасціўцы лёс раскідаў па свеце. Сам Яўген Ціхановіч бярэ ўдзел у мастацкіх выставах ад 1932 г. За гэты час ім створаныя дзясяткі жывапісных палотнаў, сотні графічных твораў. Шмат твораў гэтага мастака можна пабачыць у музеях, кнігах, падручніках. Апроч усяго гэтага, Ціхановіч — выдатны мэмуарыст, адзін з апошніх съведкаў стагодзьдзя, што сышло ў нябіт. Пачатак ягоных успамінаў друкаваўся ў селетнім № 1 "НН".

1863-га году й пра Кастуся Каліноўскага, і пра ягонага ката, графа Мураёва... Пратое, што паўстанца вешалі на Лукишках.

Ня буду разважаць, чаму й хто аддаў Вільню Літве й перайначыў у Вільню. А вось як усё тут мянялася, я бачыў на ўласных очах. Як мяняліся ўсе шыльды з назавамі вуліц. Як з Коўна панаехала багата паліцы, у савецкай міліцыі форме. Я звязнічуся да аднаго гэтага "савецкага" міліцыянта, каб той параўні, дзе які гатаві, як куды праісьці. А ён мне ў адказ — па-літоўску, паказвае, што ён мяне зусім не разумее...

У той прыезд пасльпей я зайсці на госьці ѹ да літоўскіх пісменнікаў. Карцела пагутарыць зь імі на конту Кастуся Каліноўскага, пра Вільню ды нашу будучыню.

Драўляная хатка, дзе зъмішчалася пісменніцкае згуртаванье, была акурат пад гарою Гедыміна, у гушчары драваў, што толькі пачыналі зелянеть. Яна нагадвала шляхецкі мэйтак, дом пана, які ўцёк ад бальшавікоў. Сустрэлі мяне тут ветліва, нахват знялі паліто ў шатні, што, як па мне, было ўпершыню. Паказаў им свою камандзіроўку, патлумачыў, чаго завітаў. Яны запрасілі мяне ў сталоўку, што была прыдамка. За нашым столікам сядзелі 4 чалавекі й толькі адзін з іх гаварыў па-расейску. Ён быў старэйшы за ўсіх, мабыць, за піцьдзясят якіх гадоў. Гэты стары пісменнік прыціснуў мяне да сцяны.

Зъ ягоных словаў вынікала, што Каліноўскі належыць Літве, бо кіраваў паўстаннем на літоўскіх землях. Я толькі здолеў сказаць яму, што на час Каліноўскага дзяяціцца, калі ён усё ж рабіў супольную справу і для беларусаў, і для літоўцаў. Цяпер я разумею таго літоўца. Ён не рабіў розынцы паміж царскім і савецкім рэгіёнамі.

«Правінцыя» — трэці беларускі віключна літаратурны часопіс на беластоцкай мове. Першы — «Эрмапіль» (редактар Ян Чыкін) — выдае Беларускі літаратурнае аб'яднанне «Белавежа», якое гуртуе пісменнікаў старэйшага пакалення. Пісменнікі Сакрат Яновіч пачаў выдаваць «Annus Albaruthensis» («Год беларускі»). Ужо выйшли два нумары. У іх тэкстах друкуюцца розныя мовамі, і разылічаны часопіс на єўрапейскай асяроддзі, дзе цікавіцца беларускай праблематыкай.

«Правінцыя» — праект пакалення беластоцкіх беларусаў, стаўленне якога адбывалася ў 90-я гады. На зломе 80-90-х мы спрабавалі ажыццяўіць «адраджэнне» ў беластоцкім маштабе. Было наяма асьветніцкіх, культурных, музычных праектаў. Узялі тое ж «Басовішча». Усё гэта было спробай засваення гарадзкога съвету беларусамі ў Беластоку. Напрыклад, беларускія клясы адкрыліся там, толькі калі дараслыя нашыя маці і дзедзі.

Мы імкнемся набыць уласнае інтэлектуальнае ablітчы. І гэтаму мае служыць «Правінцыя».

Сучасныя інфармацыйныя магчымасці дазволілі нам дзяліцца тэкстамі ды ідэямі з нашымі адзялікамі.

ПРА СЫМБАЛІ НАШЫЯ

Спадзяюся, што мой век дазваляе мне, як чалавеку ў мастаку, крытыкаўцу сучаснага дзяржаўнага сымболіку Беларусі.

За два месяцы да пачатку вайны, у 1941-м, я атрымала камандзіроўку ў Вільню, каб паглядзець мясціны, звязаныя з Кастусем Каліноўскім. Між іншым і Луцкім пляцом, дзе яго пакаралі смерцю на шыбеніцы. Эскіз да карціны быў амаль гатовы, але мне бракавала ведаў пра реальную тапаграфію: які мастак плошчы, што там за будынкі стаяць, ці ёсьць якай бажніца. Гэта было істотна для кампазіцыі палатна. І я вырашыў пабачыць усё на свае очы...

Гэта быў мой першы прыезд у Вільню. Іду сам. Ажно выходжу пад Вострую Браму, дзе ёсьць вялікі съвяты абрэз. А звонку, уверсце — рэльеф "Пагоні"! Вось тут я й адчуў, што гэта мой герб. Герб Беларускага Прыгадлісія адрэзкі радкі Багдановіча: "Толькі ў сэрцы трывожным пачую..."

Тут прыходзяць на памяць словаў Лукашэнкі: маўляю, дзяржава мірная, а якісці там ваяка скача на кані зь мячом...

Супраць каго і да кім — яму не вядома... Вось з гэтага прычыны "Пагоні" не адпавядае ані па форме, ані па зъмесце дзяржаўнаму гербу Беларусі. Даада Лукашэнка таксама, што герб гэны — літоўскі мы на ім маем права квапіцца на літоўскую сымболіку. Але каб гэты чалавек хоць бы трошкі ведаў гісторыю нашае краіны, то мо ў любіў бы яе, яе мову ды яе гісторычныя сымбалі. Не адмаўляю ўсё гэта катагорычна, а ўслухаўся ў словамі Максіма Багдановіча:

"Толькі ў сэрцы трывожным пачую

За краіну радзімую жах,
Успоміну Вострую Браму Съвяту

I ваяка на гроздных канях..."

Зрэшты Пагоня вернецца на Беларусь так ці інакш. Вернецца на Радзіму.

Што да сцяга, дык і тут няма чаго было выдумляць. Бел-чырвона-белы быў заўжды. І ніколі ён не вісеў за немцамі. Цяпер мы маем сцяга з чырвонага палатна з мусульманскай зялёнай паласою. Апроч гэтай супяречнасці ёсьць яшчэ "беларускі" бардзюр арнамэнт, які не сустракаецца нідзе... Той — першы — сцяга БССР меў за ўзор не абы-які, а аўтэнтычны арнамэнт, што выткала сялянка з Віцебшчыны. Зрэшты, гэтага стваральніка "новага" сцяга ня ведалі. І сваімі "карэйціроўкамі" давялі ўсё да абсурду. Дарэчы, ніхто пад сцягам БССР у вайну не ваяваў. Ен быў прыдуманы адно ў 1955 г., Лукашэнка й тут выявіў сваю недасведчанасць.

Мне яшчэ помніца стары, дававены герб БССР, які мала чым розніцца ад астатніх савецкіх гербаў, адно тым, што меў надпісы на чатырох мовах: беларускай, польскай, жыдоўскай ды расейскай...

"Праletары ўсіх краёў, злучацца!" Але навошта тая была злuchка, чаму менавіта толькі праletарская, гэтак і засталася няўзямым. А апошні герб БССР быў створаны народным мастаком Валянцінам Волкаўым у

1953 г. Чаму даручылі менавіта Волкаўу, таксама няясна, бо ён быў жывапісцам, а не мадэльерамі ці хоць бы бы графікам. Но таму ў герб выйшаў "жывапісны". Хоць Волкаў ўсё ж мусіў бы запрасіць мастака-макетчыка Мурашова. На саўтартства гэтае цяпер забыліся, а вось чырвона-зялёныя стужкі, снапы жыта, канюшыны, ільну засталіся. Былі, прайду, у эсکізе Волкаў ў валошкі — цвягткі Радзімы, паводле Багдановіча, але па нечым указаны "зьверху" іх прыбрали. Між іншым, на адным зь ягоных эсکізаў быў менавіта бел-чырвона-белыя стужкі...

Усё наша, браткі-беларусы, нам вернецца! І наш сцяг, і "Пагоня". Ни ўсё ж нам заставацца ў савецкай бутафоры 50-х гадоў!

Што такое "Правінцыя"?

Рассказае Аляксандар Максімюк — галоўны рэдактар новага літаратурнага выдання

надумцамі на «Архіпелагу Беларусь», з якім мы злучылі сваю беластоцкую выспу. Тыя, хто рыхтаў часопіс, зъвітуць у розных гарадах і розных краінах. Я сам — у Беластоку, мой брат Ян, які дапамагае мне, — у Празе, стыль-рэдактар Сяргей Шупа — у Вільні, Алесь Аркуш — у Польшчы.

Мы лёс свой звязаляем з правінцыяй

Часопіс далучае беластоцкую мову-культурную выспу да агульнабеларускага літаратурнага аўтарата, якія знайшлі сваё месца ў літаратуры ў рэгіёнах, на сваіх выспах, з якіх яны не зъвітаюцца зьяжджаць. Ні я з Беластоку, ні Аркуш з Польшчы, ні іншыя. Уся прыгажосць нашага жыцця ў тым, што мы лёс свой звязаляем з правінцыяй. Мы хочам укласці станоўчы сэнс у гэты панятак. Дый Менск збудавала правінцыя. Ен мог адно ганаўца з насамі што

Працяг на старонцы 10.

ШКЕЛЬЦЫ, ШКЕЛЬЦЫ...

ШКЕЛЬЦЫ, ШКЕЛЬЦЫ

апавяданье

Наталка Бабіна

Мая жонка звар'яцела. Гучыць, як назва камэді, праўда? Але не да съмеху мне было, калі гэта здараўлася.

У адказ на пытанье доктаркі: "Ну, бачыце, каго нарадзілі, мамаша?" — Яня прамармытала нешта кшталту "шкельцы, шкельцы..." — выцягнулася і аціхла.

Прыгаломшаны, я сядзеў у паўцёмным калідоры й марна ўглядаўся ў напаўпразрыстую дэзверы радзали, ня ведаючы, радавацца мне ці баяцца, мацичы ў кішэні скрынчу са смаргадавымі зацвініцамі, якія, насуперак звычаю, купіў да родаў, каб падараўца жонцы адразу, як яна падорыць мне сына. І ралтам мие працяжную востры страх — я сурочыў.

Неўзабаве выйшла доктарка і выразна, з дакладнымі доктарскімі інтанацыямі, патлумачыла, што роды прыйшли без складанасцяў, хлопчык нарадзіўся абсалютна здаровы, ягоны стан, як і фізычны стан парадзіх, у норме. Адно што мая жонка згубіла прытомнасць і вярнуць яе да змысла пакуль не ўдалося. Такое часам здараецца. Хвалявачца на трэба, жонку перавядуць у пасыльродавую палату, дзе да яе будзе прыстаўлены пост, а я змагу даведацца пра ёё стан па телефоне. Заўтра можна будзе даведаць жонку, пагярэдне патэлеванаваўшы.

Пакуль ехаў дадому, толькі дзякуючы звычы тармазіў на чырвонае і павяртаў, дзе трэба. Перад вачыма быў ня вуліці ў съветлафоры, а жудасны падрабязнайцы гэтых родаў "без складанасцяў" і малюсанек чырвоненкі сыны. Чым бліжэй пад'яджаў да дому, тым мацнела трывога. Паўлінка кінулася да мяне, ледзіве я выйшаў з ліфту.

"У цябе брацік, Паўлінка, у мами ўсё добра".

Яна паліцела да тэлефону распавесці пра навіну бабулям-дзядулям, родзічам, сябрам і ўсім усім. Я набраў жончын мабільнік, ён маўчай. Набраў нумар раддому. Мне стрымана адказаі, што па-

куль зъменаў няма. Пасыль набраў нумар Ліды.

Потым наліў сабе трохі каньяку і пад шчасльвае шчабятаныне Паўлінкі заплюшчы вочы.

...Я знайшоў сабе жонку ў вёсцы. Маці ад гэтага шалела. Ад пад-кressylen-a-raçyjnalistyčnyx razvazanijnyx ("Ale myrkuy sam. Tabe, z tvaë будуцьnijay...") яна перайшла да вульгарных гістэрык з крыкамі "Нядзялчына скіціна!" ды размазваньнем па шчаках сълёзаў і шмінкі. Апошнім аргументам было: "I kab ja gëtai sutchki tut ni bacyala!". Яна цвёрдзела спадзявалася, што, пазбавішы жытла, верне свайго марнатаўнага сына. Але пра гэта ўжо не магло быць мовы.

Упершыню я пабачыў Яню пасыля дажджу. На злімлі яшчэ засталіся нястойкі рэчышчы, пракладзены нястойкімі ж дажджавымі ручайнамі. Бутоны на язьміне набрынілі да апошніяй магчымай крапкі і, здавалася, чакалі нейкай каманды, каб разам пааскрыванца з лёгкім храбусценнем. З-за гэтага куста язьміну якраз і вывернулася Яна.

Мне падалося, што я зачапіўся за яе позіркам, як чаплянецца гачок за багавінне. І ўжо ня мог адараўца вачай.

Прыгожых жанчынаў вельмі няшмат. А ейная прыгажосць была ідэальнай, бездакорнай, надзвычайнай. На Яні была кароткая крэмпленаўская сукенка, безумоўна модная гадоў дваццаць таму, калі яе й пашылі на кагосці ў два разы шырэйшага станам за дзяўчыну. На нагах пляскалі разбытвыя мужчынскія басаножкі прыкладна аднаго веку з сукенкай, а на руках сядзела саплівае, да немагчымасці запэцкане глінай дзіця. Здавалася, ад ейных загарэлых ног, растраланых валасоў, твару ішло зязынне.

Яна стала майёй жонкай.

Пазней мяне часам паколвалася пачуццё віны: Яна магла б праславіцца сваёй прыгажосцю на ўсё свет.

Я тримаў каганец пад сподам. Але ў вёсцы зъявіліся не прадстаўнікі мадэльнага бізнесу з Парыжу, а студэнты зь Менску. Лёс, значыць, распрадаўся так — супакойваў я сябе.

Стрыманая і маўклівая, нецікаўная, яна ніколі нічога не пыталася

і трымалася халодна. Слова зе было ня выцягнуць. Ужо пазнайней, увесень, калі я пачаў прыядзіцца ў кожных выходных, яна часам разгаворвалася. Балбатала гадзінамі. Я ўжо ведаў, што яна з тройкі на трыку скончыла дзесяцігодку. Яе маналёгі не былі ані сівецкімі, ані бліскучымі: аўталаўка прывезла чакаляду, а крупаў не прывезла; параса звалі загародку, Юзіка пакусалі гчолы; Хавялючка з Маўречкай павадзіліся на сенажаці з-за дзяляк; выбухнула грубка; бярозаўскіх хлопцы пабіліся з-за Тані, а Тані ўцякла на матасыкле з гаршунскім Грышкам... Усё ёйнае жыцьцё было як на далоні, але мне здавалася, што нешта таемнае праглядае зе яе вачай.

Яна хацела за мяне замуж. А яе бацькі былі супрацьца. Дакладней, супраць не былі, але ня радаваліся. Ейны брат Віцка, бацька таго малога замурзача, з якім я пабачыў Яню ўпершыню, вылезшы з пад трактара, стукніў мяне па сапіне (павіншаваў) і спытала: "Что я тут з'яўляюся?"

Яні хацелі засяць да яе бацькі, але тут не пагадзіўся я. Яны не разумелі, як гэта так: без вясельля, не пабачыцца са сватамі, але маўчалі. Сівым лістападаўскім днём мы вярнуліся з ЗАГСу ў Лідзіну кватэру на дваццатым паверсе, дзе ў трубах гула вада, за съценамі — вецер, а на кухні вольна гулялі прусакі.

Непрыгядлівасць зашмұляльных съценаў для нас была няўзнач. Так у першую ноч, і ў нашыя першыя дні, і месяцы, і гады...

Гospadzse Božka, як незауважна прабеглі дзесяць год! Цяпер, се-дзячы ў фатэлі, я шукаў злом, якога, магчыма, не зауважыў недзе сядр гэтых незауважных гадоў.

Ліда неяк сказала мене: "Ёлупы старты. Хіба ты ня бачыў, што яе нельга адтуль вывозіць? Продукт не падлягае транспартаванню. А зараз, — яна прыкурыла ад недапалка новую цыгарэту і зачыгнулася, — зараз або давядзецца выкідаць сапсанавы продукт,

або спажывец, які яго пакаштуе, атруцица".

Ліда заўсёды вызначалася душэўнасцю, цынічнасцю, вострым падбародзьдзем, магутнай душой і трапнаю мовай. Размова гэтая адбывалася тады, калі мы зь Лідай дайшлі да мяжы, за якой нашае доўгае, вернае, яшчэ са студэнцтва, сібровства павінна было або зрабіць нас палюбоўнікамі, або скончыцца. Мы абраўшы першае.

...Паўлінка, зъяўчы, прыбегла са слухаўкай: на тым канцы дроту гарэлі жаданнем павіншаваць мяне са спадкемі. Тэлефон не аціхай увесь вечар.

З раніцы, адvezishы Paўlіnku ў школу, я скіраваўся ў шпіталь. Доктарка прыняла мяне сур'ёзна:

"На жаль, у вашай жонкі маюцца ўсе прыкметы псыхічнага захворвання. Яна неадэксватна рэагавала, у яе распачалася сіпрауднае буйства. Пры такіх сымптомах паказаная шпітальізацыя ў спэцыялізаванай установе. Нам давалося адвезці яе ў Навінкі..." Яна зрабіла паўзу, каб даць мне магчымасць запытацца, але, паколькі я маўчай, працягвала: "З хлопчыкам усё нармальна. На зайдзрасць здаровае дзіця. На працягу пяці дзён мы будзем жыць. Вядома, у Менску! Дый Ліда прапанавала мне ў карыстаньне сваю аднапакаёуку.

Ясельля не рабілі. Маці не даравала мэзальянсу і не признала такай нявесткі, а ў бацькі, ясная штука, не ставала духу прячоўшчы. Бацькі Яні хацелі быт зрабіць вясельле ў вёсцы, але тут не пагадзіўся я. Яны не разумелі, як гэта так: без вясельля, не пабачыцца са сватамі, але маўчалі. Сівым лістападаўскім днём мы вярнуліся з ЗАГСу ў Лідзіну кватэру на дваццатым паверсе, дзе ў трубах гула вада, за съценамі — вецер, а на кухні вольна гулялі прусакі.

Непрыгядлівасць зашмұляльных съценаў для нас была няўзнач. Так у першую ноч, і ў нашыя першыя дні, і месяцы, і гады...

У Навінках мне не дазволілі пабачыцца жонку і не зрабілі ніякіх прагнозаў. Доктарка, ня глядзячы ў очы, абіякальна парадала прыехаць з'яўтра, а лепш — пазаўтра або пры канцы тыдня. Тады будзе відаць.

Я прыехаў на наступны дзень, хоць мог гэта не рабіць. Пабачыць Яні мне не дазволілі толькі праз тыдзень. Яна ляжала ў ложку, прывязаная рамянамі, і пуста глядзела ў столь. У палаце съмярдзела. Пад распіленаі казённай кацупізі ў Яні праглядаліся бінты.

— Малако прыбыло, — патлумачыла доктарка ў адказ на мой запытальны позірк.

— Пачаўся маўчай, — сказала мене сядзелка.

— Карамельны цыцікай супрацьпаказанае пры псыхічным захворваньні. Вы мусіце зважаць на правілы.

— Я вас наймаў не для таго, каб вы крываўкалі мае паводзіны.

— Яна памаўчала.

— Мяне завуць пані Алімпія.

Зараз я сяджу малако вашай жонкі — пасыль лекаў гэта неабходна. Пакуль хлопчык сьпіць, пакуць будзе малако.

— Вы самі вар'ят, — сказала мене сядзелка.

— Карамельны цыцікай супрацьпаказанае пры псыхічным захворваньні. Вы мусіце зважаць на правілы.

— Я вас наймаў не для таго, каб вы крываўкалі мае паводзіны.

— Яна памаўчала.

— Мяне завуць пані Алімпія.

Зараз я сяджу малако вашай жонкі — пасыль лекаў гэта неабходна. Пакуль хлопчык сьпіць, пакуць будзе малако.

— Вы самі вар'ят, — сказала мене сядзелка.

— Карамельны цыцікай супрацьпаказанае пры псыхічным захворваньні. Вы мусіце зважаць на правілы.

— Я вас наймаў не для таго, каб вы крываўкалі мае паводзіны.

— Яна памаўчала.

— Мяне завуць пані Алімпія.

Зараз я сяджу малако вашай жонкі — пасыль лекаў гэта неабходна. Пакуль хлопчык сьпіць, пакуць будзе малако.

— Вы самі вар'ят, — сказала мене сядзелка.

— Карамельны цыцікай супрацьпаказанае пры псыхічным захворваньні. Вы мусіце зважаць на правілы.

— Я вас наймаў не для таго, каб вы крываўкалі мае паводзіны.

— Яна памаўчала.

— Мяне завуць пані Алімпія.

Зараз я сяджу малако вашай жонкі — пасыль лекаў гэта неабходна. Пакуль хлопчык сьпіць, пакуць будзе малако.

— Вы самі вар'ят, — сказала мене сядзелка.

— Карамельны цыцікай супрацьпаказанае пры псыхічным захворваньні. Вы мусіце зважаць на правілы.

— Я вас наймаў не для таго, каб вы крываўкалі мае паводзіны.

— Яна памаўчала.

— Мяне завуць пані Алімпія.

Зараз я сяджу малако вашай жонкі — пасыль лекаў гэта неабходна. Пакуль хлопчык сьпіць, пакуць будзе малако.

— Вы самі вар'ят, — сказала мене сядзелка.

— Карамельны цыцікай супрацьпаказанае пры псыхічным захворваньні. Вы мусіце зважаць на правілы.

— Я вас наймаў не для таго, каб вы крываўкалі мае паводзіны.

— Яна памаўчала.

— Мяне завуць пані Алімпія.

Сучасныя сагі

ТРУСІК

Два хлапцы гасціць на ўчынку. Разам з сабой яны прывезлі вялікага прыгожага сабаку. Настрой ува ўсіх быў цудоўны. Цётухна гуляла з пляменінкамі ў карты, піла зь імі джын-тонік. Сабака бавіўся на волі. Праз колькі гадзін ён зявіўся замурзаны, з задушанымі трускамі у пашчы — суседкамі. Што рабіць? Вымылі сабаку, вымылі труска, пасушилі труткі фэнам. Пасьля хлапцы падкінулі даўгавухага суседзям у загончык... Наступным днём прыходзіць сусед — зьбянтэжаны. Тры дні таму, кажа, закапаў здохлага труска, а сέньня чую — съмядзіць. Здохлы трус чысты, як памыты, ляжыць у сябе ў загоне.

Цудаў не бывае!

ГОЛУБ БЕЛЫ

Студэнты-правазнаўцы з Горадні прыканцы апошняга курсу завіталі да варожбіткі. Аднаму зь іх яна паведаміла: "Голуб белы заб'е цябе". Той адно пасыміхнуўся: "Га-га, голуб заб'е!". Праз дзесяць год, калі ён стаўся знаным адвакатам, у яго заbaraхлілі ныркі. Аперацыю рабіў прафесар Голуб. Паціент памёр пад ягонымі клапатлівыми рукамі.

Bo так бывае.

СПАДАРОЖНІЦА

Адзін хлопец вяртаўся на матацыкле да мою ў вёску з Шуміліна. На выезьдзе яго спыніла файнай дзяўчына, назвалася Манькай і папрасіла падкінуць дахаты — гэта было трохі ўбок ад хлопцавай дарогі. Хлопец падвёс. На разыўтанье спадарожніца дала яму свой тэлефон: "Калі што трэба будзе — заяжджай". Праз нейкі час хлопец наважыўся заехаць у госьці. Дзіверы адамкнула жанчына: "Маню?.. — і ціха расплакала ся. — Маня ўжо год як не жыве".

Суседка расказала, што дзеўчына трапіла пад "МАЗ" каля Шуміліна. Хлопец пасілав.

Характэрная сага аб прывідах. Кажуць, адзін съпіртыоляг сур'ёзна задумляўся, як перавезьці знакамітую Чорную Даму зь Нясвіжу ў Менск на Карла Маркса, 38.

ПРЫВІТАНЬНЕ АД АРАФАТА

Адна палачанка купіла ізраільскія апэльсыны. Дзеці сталі лупіць, у адным знайшли маленкі срабрысты шарык. Усё купленое выкінулі ў съметніцу — ці мала што гэта такое, падумалі. Пазней жанчына прачыгтала ў "Народнай Волі", што гэта арабскія тэрарысты шкодзяць Ізраілю, труцячы ягонуюную прадукцыю ртуцьцю, экспартаванай зь Беларусі.

Гастронамічны сложэцтва, замяшаны на дражджохах сучаснай геапалітычнай сітуацыі.

РЭФРЫЖЭРАТАР

Адзін студэнт-грузчык з Баранавіч, што падпрацоўваў на перавалачым вузле чыгуноў, аматар пажывіцца зъмесціцівам вагонаў, зь цікавасці залез у вагон-рэфрыжэрата. Залез, а дзіверы ў цягнік раптоўна захлопнулісі звонку. Крыкі ды заклікі да ратунку не дапамаглі. У кішэні знайшліся асадка й нататнік. Пэўны, што цягам бліжэйшых 14 гадзін ён ніхто на знойдзе, небарақа вырашыў занатаваць павольныя працэс замярзаньня. Калі яго знайшлі наступным ранкам, ён быў мёртвы. Вакол ляжалі аркушыкі, з пазначаным часам ды апісанынем стану арганізму на гэты час. А рэфрыжэрата-то яна быў нават улучаны!

Сага пра вялікую сілу самагітнозу. Сяргей Балахонаў

ПРЫВАТНЫЯ АБВЕСТКІ

вітаны

Валеру і Жанну Пуціцкіх шыры віншую з нараджэннем сінчоў! Зычым шчасці, здароўя і сямейнага дабрабыту! Моладзь Рачыцы

Віншую беларускіх змагароў з фашызмам з Сусветнім Днём барацьбы з фашызмам (8 траўня)! А беларускіх патрыётай віншую з Днём герба і сцяга (14 траўня)! Антыфашист!

Паважаныя сібры! Прыміце нашы віншаваны з Міжнародным днём свабоды друку. Ведаем, наколькі цікка ў сеўніншній Беларусі знаходзіць і даносіць да чытачоў аўтэктыўную інформацію, таму асабліва ўдзячнай за Вашу працу. Сладзімсем, што дзякуючы Вашаму прафесіяналізму ў нашай краіне ў хуткім часе назаўсёды ўстаўлешца свабода слова. "Грамадзянскі ініцыятыўы" (Гомель)

Сібры з Менску віншую з 25-м Днём народдзінай Сержку зь Барысава. Ніхада беража Цібе Бог!

Глухай Яўгене! Ты зрабіў гэта. Пачатак пакладзены! Сібры Саржук Бахун! Ты нам вельмі патрэбны! Мы цябе вельмі любім!

З тобой побач вельмі добра. Фанікі

Весь жыцці мae маладое! Артымала лягчыны працяг. З таго часу, як сустрэўся з Табою, Я адчук грукат сэрца ў грудзях. Эта табе, Наталька

Кузячка ты нашая! Віншую з Днём народдзінай! Ніколі не замітай старых сяброву ды "Белае Возера". Хлопцы-ліцэісты з БЛЮП

Тацяну Кузыміч з Днём народдзінай віншую. Жадаю паступіць у БДЛ! Сустрэнемся летам у Менску! Vitasch

Тацана-Кузя! Хопіц на міне злаваць! З Днём народдзінай! Шчасць, любов і хананы! Каҳаю ціб! Твой любі!

Тацяну Кузыміч віншую з Днём народдзінай! Ты прыгожа пляш, але мене расеіччы! Твой музичны прыхильнік

Тацяна Кузыміч! Той вечар быў цудоўны! Сладзяся, хутка вернемся ў лес ізноў. З Днём народдзінай. В.В.П.

Тацяна К! Гэта ўсё блеф! Маё сэрца ў душа належыць толькі табе! Ня мучай сябе! Пятровік

каміны

Каміны беларускія рознай канфігурацыі на замову кліента. Т.: 228-45-87, 228-45-88

камп'ютар

Прадаеца камп'ютар+манітор+друкарка (усыго за 150 у.а.). Т.: 228-45-88

клюб

Віртуальны клюб інтэлектуалаў: што можа вырашаць, што палітычна задача мае адказ? Кіберг

Прапануеца гульня: паспрабуй даць адказ на "невырашальную" палітычную проблему, сацыяльную проблему. 220141, Менск-141, а/с 93

Тэксц

КУПОН БЯСПЛАТНАЙ ПРЫВАТНОЙ АБВЕСТКІ

Запоўніце гэты купон, і мы надрукую Вашу абвестку (ня больш за 15 словоў) бясплатна. 220050, Менск, а/с 537

Імя і прозвішча

Адрас, тэлефон

Патрабуецца беларускамоўная нянька для дзіцячы 2,5 гадоў. На сталую працу ў траўні і лістападзе. Пажаданая пэдагагічна адукцыя. Аплаты пагадзінная. Т. 228-33-39, сотовы 8-029-628-33-39. Віталь, Вольга

Ісус сказаў яму: "Я і дарога, і праўда, і жыццё. Нікто не прыходзіць да Яйца, калі не цераз мене. Іаан. 16, 6

БЕЛАРУСКАЯ ЭВАНГЕЛЬСКАЯ ЦАРКВА

Надахніты штогодно ў Менску з 10-кі. Любіцца 21-56. 279-71-31, 270-89-87. Штогодно ў Асіповічах з 17-кі. Леніна, 40. Т. 20-640. Шточніць ў Барысаве, Ватуція 38-45. Т. 54-908; шточніць ў 17-кі ў Мадарчы, Асленікі 54. Т. 3-18-76

Прадаю:

Кнігі — поштай: М.Раманюк "Беларускія народныя крэзы", 3.Пазынк "Глёрья Патрыя", зб. тв. У.Караткевіч ў 8 т. і інш. Вышлю катаёт: 220030 Менск- 30 а/с 195, Янка: janka_cit@yahoo.com; Тэл.: 258-43-54.

Малады ліцьвін 168/54, уніт, бяз шкодных эзычак, пышчоты, лагодны, здольны да непарушнай вернасці, з нацыянальна-каансэрватыўным поглядам, перакананым, пазнаёміцца з прыгожай дзячынай да 19 гаду дзеля стварэння нацыянальнай сім'і. Ты — пячотнай! Справядліў ладзі! Здольны да абласлютнай, непарушнай вернасці!!! Добрая гаспадыня! Балбатушка, што загрузці міне вушкі. Просіба не турбаваць фэмінстак, разьведзеных, асобаў з левымі ці ліберальными поглядамі, з малымі блюстамі, слабымі здароўем. А/с 9, Гомель-8.

Італьянец, 52/181/65, настайнік, пышчотны і чулы, бідзіцей, бішкодных эзычак, шукает знаёмаства з незамужнай жанчынай гадоў 35-38, бідзіцей і бішкодных эзычак, каб разам спакойна сустэрэць будучыню. Англ./італ. мовы. Enzo Bonzi P.O.Box 33, via Corelli, 44, 48018 Faenza (RA) Italia. e-mail: thuria@libero.it, (тэл. 97817, Дуброва)

КОНТЫ

на платныя прыватныя абвесткі:

— да 20 словаў (тэкставы модуль) — 113 руб.
— звыш 20 словаў (тэкставы модуль) — 143 руб.
— аформленая абвестка — 71 руб. за кв.см.
— аформленая абвестка — памерам больш за 24 кв.см. з улікам кошту арыгінал-макету — ад 94 руб. за 1 кв.см.

За абвесткі пра сямейныя падзеі — зынікка. Беларускі палітычнага характару і ад грамадзкіх арганізацій апаччываюца паводле рэкламных рассцэнак для камэрцыйных абвестак.

Каб замовіць платную прыватную абвестку, трэба пералічыць грошы праз пошту пераводам на разылковыя раухнак: рэдакцыя газеты "Наша Ніва", р/р 3012213050010, Ленінскія аддз. ААТ «Белбізнесбанк» Менску, код 763.

На зворотным баку бланку паштовага пераводу ў сэктары «Для пісьмовых паведамленняў» запісваецца дакладна ў чытальні тэкст абвесткі, тэлефон для сувязі і авбязважкоўца дадаеца сказ: «За рэкламныя паслугі».

НАША НІВА

незалежная газета

заснаваная ў 1906, адноўленая ў 1991

галоўны рэдактары «Нашай Нівы»:

С.Вольскі (1906), А.Уласаў (1906-1914),

Янка Купала (1914-1915), А.Луцкевіч (1920),

С.Дубавец (1991-2000).

сакратарка рэдакцыі
карэктарка

Наста Бакшанская

Надзея Бракар

В.а. галоўнага рэдактара

Андрэй Дынько

заснавальнік

Павал Жук

намеснік гал.рэдактара

Андрэй Скурко

мастакі рэдактар

Аляксей Чарнавей

выдавец

рэдакцыя газеты
"Наша Н